

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
İLKÖĞRETİM SATRANÇ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI ve KILAVUZU
1-8. SINIFLAR

ANKARA-2006

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İLKÖĞRETİM SATRANÇ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI ve KILAVUZU
1- 8. SINIFLAR

Temmuz - 2006
ANKARA

SATRAŇ DERSİ (1-8) ÖĞRETİM PROGRAMI GELİŞTİRME
ÖZEL İHTİSAS KOMİSYONU ÜYELERİ

Cengiz ÇUKADAR

EĞitim Yönetimi ve Teftiő Planlama Uzmanı ve İÖGM
Program Őube Müdürü

Araç. Gör. Kenan DEMİR

Program Geliştirme Uzmanı (Danıőman)
Hacettepe Üniversitesi EĞitim Fakóltesi EĞitim Programları
ve ÖĞretimi ABD

Dr. Olgun KULAÇ

Türkiye Satranç Federasyonu EĞitim Kurulu Üyesi – FIDE
Hakemi

İsmail KARAKAYA

Ölçme - Değerlendirme Uzmanı ve Sınıf ÖĞretmeni

Meltem TEKEREK

Sınıf ÖĞretmeni

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
1. GİRİŞ	5
2. PROGRAMIN VİZYONU	9
3. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL YAKLAŞIMI VE YAPISI ...	9
4. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZELLİKLERİ	11
5. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI UYGULAMA SÜRECİ	15
6. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ	23
7. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE ARA DİSİPLİN KAZANIMLARININ EŞLEŞTİRİLMESİ	24
8. BECERİLER	29
9. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	36
10. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLAR VE ETKİNLİK ÖRNEKLERİ BAŞLANGIÇ DÜZEYİ BİRİNCİ BASAMAK	53
BAŞLANGIÇ DÜZEYİ İKİNCİ BASAMAK.....	83
BAŞLANGIÇ DÜZEYİ ÜÇÜNCÜ BASAMAK	104
ORTA DÜZEY BİRİNCİ BASAMAK	119
ORTA DÜZEY İKİNCİ BASAMAK.....	134
İLERİ DÜZEY BİRİNCİ BASAMAK	151
İLERİ DÜZEY İKİNCİ BASAMAK.....	164
İLERİ DÜZEY ÜÇÜNCÜ BASAMAK	176
11. SATRANÇ SÖZLÜĞÜ	181
12. KAYNAKÇA	187
13. EK 1: FIDE SATRANÇ KURALLARI.....	189

14. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARI

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel amaçları:

1. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır.

1. GİRİŞ

Sınırsız bir güce sahip olan insan beyninden azami derecede faydalanmak için yapılan çalışmalar son 30 yıl içerisinde büyük bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmenin temelinde yine insan beyni üzerine yapılan araştırmaların beynin dehlizlerinden gün ışığına çıkardığı bulgular yatmaktadır. Gün ışığına çıkarılan bu bulgular, “beynin aydınlanması” diyebileceğimiz bir çağı da başlatmıştır.

Geleneksel öğrenme anlayışının değişmesine neden olan bu aydınlanma; bilgiyi araştıran, öğrenme sorumluluğunu üstlenen, keşfeden, kendisine özgü stratejiler kullanan, bilgiye yeni anlamlar yükleyen, bilgiyi yeniden üreten, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri gelişmiş, problem çözen, karar veren yeni öğrenci anlayışının doğmasına neden olmuştur.

Öğrenmenin beyinde gerçekleştiği düşünülürse yapılan tüm eğitim faaliyetlerinin bireyin dolayısıyla beynin gelişimini sağlamaya yönelik olduğu söylenebilir. Bu açıdan derslerin amaçlarından birinin insan beynini geliştirmek olduğu, her dersin insan beynine farklı açılardan katkı getirdiği söylenebilir. İnsan beyni gibi muazzam bir yapının gelişimi ancak birçok dersin anlamlı bir bütün halinde bir araya gelmesiyle sağlanabilir.

Kapasitesi ve işlem gücü sınırsız olan insan beynini azami derecede çalıştıran ve geliştiren en önemli alanlardan biri de satrançtır. Çünkü satranç doğrudan doğruya insan beyni ile ilgilidir. İnsan beyninin işleyişini satrancın hamlelerinde izlemek, beynin fonksiyonelliğini satranç taşlarının ilişkilerinde görmek mümkündür.

Günlük hayatın gerçeklerinden ortaya çıkan zihinsel bir spor olan satranç, çocuğu hayata hazırlamada ve hayatla bağ kurmasında son derece kullanışlı bir araçtır. Vasikov “ Satranç büyük hayatın küçük modelidir” diyerek satrançla gerçek hayat arasındaki benzerlikleri vurgulamıştır (Kulaç, 2005).

Etkin bir öğrenme ortamı sağlayan satrançta işin çoğunu öğrenciler yapar. Öğrenciler beyinlerini kullanırlar, fikirleri düşünürler, problemleri çözerler ve ne öğrendilerse anında uygularlar. Satranç öğrenme hızlıdır, eğlencelidir, destekleyicidir ve çekicidir. Bu açıdan satrancın etkin öğrenmede önemli bir araç olduğu söylenebilir.

Satrançla ilgili yapılan araştırma sonuçları, satranç oynayan bireylerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, karar verme, problem çözme gibi zihinsel kapasitelerinde gelişmeler olduğunu, satrancın başarıyı olumlu etkilediğini, zamanı kullanmada iyi bir spor olduğunu göstermiştir.

Frank, A. (1973-1974) yıllarında, Kongo Demokratik Cumhuriyetinde (Zaire'de) satrancın zeka, yaratıcılık , matematik ve sözlü beceriler gibi çeşitli beceriler üzerindeki etkisini görmek için, 16-18 yaş grubundan oluşan toplam 92 öğrenci üzerinde deneysel bir araştırma yürütmüştür. Araştırma sonunda, satranç eğitimi alan deney grubunun, idari yetenek, matematik ve sözlü beceride kontrol grubuna oranla daha başarılı olduğunu görmüştür. Deney sonunda, satrancın genel zekâ, yaratıcılık, muhakeme, hızlı ve doğru kavrama, şekil-uzay bilgisi üzerinde de olumlu etkileri olduğu anlaşılmıştır(Ferguson, 1995).

Johan Christiaen (1974-1976) yılları arasında Belçika'da, bir ilköğretim okulunda yürüttüğü çalışmaya 10 yaş grubundan toplam 40 çocuk katılmıştır. Deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılan öğrencilere 5. ve 6. sınıfın sonlarında J.Piaget'nin kavrama gelişimi testleri uygulanmış ve satranç oynayan öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.

1977-1979 yıllarında Hong Kong Çin Üniversitesi öğretim üyelerinden Dr. Yee Wang Fung tarafından üniversitenin sayısal bölümlerinde okuyan öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalarda; satranç eğitimi alan öğrencilerin matematik ve fen başarılarında ortalama % 15'lik bir artış sağladıkları ifade edilmektedir.

1979-1983 yılları arasında ABD'nin Pensilvanya eyaletinde gerçekleştirilen çalışmalarda; satranç eğitimi alan deney grubu, diğer kontrol gruplarının tümünü düşünsel gelişim programlarında geride bırakmıştır. Araştırmalarda Watson-Glaser ve Torrance test teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarının açıklanmasıyla beraber Pensilvanya eyaletinde pilot okullarda satranç dersi uygulaması başlamıştır ve eyalet eğitim kurulu bir satranç eğitim ve geliştirme programı hazırlamıştır.

Ferguson, 1982-1986 yılları arasında, ESEA kod IV-C isimli ve federal olarak desteklenen “ Eleştirel ve Yaratıcı Düşünmenin Satranç Yoluyla Geliştirilmesi” konulu çalışmasını Bradford bölgesi okullarından seçilen 7., 8. ve 9. sınıf öğrencileri üzerinde yürütmüştür. Bu çalışmada satrancın eleştirel düşünme becerileri ile yaratıcı düşünme becerileri üzerindeki etkisine bakmıştır. Bu amaçla Watson Glaser Eleştirel Düşünme ölçeği ile Torrance Yaratıcı Düşünme ölçeğini kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda satranç dersi almış bireylerin eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerilerinin diğer kontrol grubundaki bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sonuçların en dikkat çekici olanlarından bir tanesi ise; satranç grubundaki öğrencilerin akıcı konuşma yeteneklerinin ulusal normların çok üzerinde olmasıdır. Bu durum satrancın hızlı düşünmeyi öğretmesi ve bunun konuşmaya yansmasıyla ilgilidir(Ferguson, 1986).

1979-1983 yılları arasında yapılan bir başka araştırma da Venezuela'da idi. “Düşünmeyi Öğrenmek Projesi” isimli çalışmada, satrancın zeka seviyesi üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla araştırma hemen hemen her sosyo-ekonomik düzeyden toplam 4266 (kız ve erkek) 2. sınıf öğrencileri üzerinde yürütülmüştür. Araştırmalar sonucunda; satrancın sistemli bir şekilde öğretilmesiyle küçük yaş gruplarındaki tüm öğrencilerin IQ' larını arttırdığı belirlenmiştir.

Horgan, (1980) “Öğrenmeyi Öğretme Aracı Olarak Satranç” isimli çalışmasında 24 ilkokul ve 35 ortaokul-lise öğrencisi üzerinde yürütmüştür. Çalışmanın sonunda Horgan, çocukların erken

yaşlarda satrancı rahatlıkla öğrenebileceğini ve satranç öğrenmenin çocukların zihinsel gelişimine olumlu katkıları olduğunu belirtmiştir.

Levy tarafından 1980-1987 yılları arasında New Jersey Eyalet Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde yürütülen araştırmalarda, satrancın her yaş grubundaki öğrencilerin (üniversite öğrencileri dahil) özgüvenini arttırdığı ve insanların karar alma süreçlerine olumlu etkileri olduğu saptanmıştır.

1985-1987 yılları arasında Moldova Cumhuriyeti'nin başkenti Kişniyev'de N.F.Talisina tarafından gerçekleştirilen araştırmalarda, satrancın hafıza, hayal gücü, yaratıcı zeka ve ekip çalışmasına yatkınlık üzerinde olumlu etkileri olduğu bulunmuştur. Çalışmalar Moldova Cumhuriyeti Eğitim Bakanlığı tarafından desteklenmiş ve bakanlık raporları arasına girmiştir.

1987-1988 yılları arasında yine Dr. Robert Ferguson tarafından yürütülen bir pilot çalışmaya Pensilvanya'daki taşra okullarından 6. sınıf öğrencileri katılmışlardır. Satrancın muhakeme ve hafızayı geliştirme yönündeki etkilerinin incelendiği araştırmaya katılan çocukların hiçbiri daha önce satranç öğrenmemiş ve oynamamıştı. Araştırmalar sonucunda satrancın çocukların muhakeme yeteneklerini geliştirdiği bulunmuştur. Ayrıca Ferguson 1986 yılında, 4 yıl yürütmüş olduğu pilot çalışmada satrancın yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini saptamıştır.

21 eylül 1987 ve 31 mayıs 1988 tarihleri arasında M.J.Ryan okulunda yine hiç satranç bilmeyen (9 erkek ve 5 kız) 6. sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada, öğrenciler her gün satranç oynamış, ayrıca haftada 2-3 kez satranç dersi almışlardır. Hafıza, kavrama ve mantıklı düşünme, sözlü ve yazılı muhakemede ortalamaların anlamlı bir şekilde yükseldiği belirlenmiştir.

1989-1992 yılları arasında Kanada'nın New Brunswick Eyaletinde 437 tane 5. sınıf öğrencisinin katıldığı bir çalışma yapılmıştır. Ders yoğunluğuna göre 3 gruba ayrılan öğrencilerden, en yoğun satranç dersi alan grubun problem çözmede daha başarılı oldukları ortaya çıkmıştır. Bu çalışmayla birlikte New Brunswick eyaletinde satranç okullarda ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

1990-1992 yılları arasında New York Şehri okullarını kapsayan bir araştırmada, satrancın çocukların okuma performansı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir. Bu çalışma sonrasında New York şehri okul satranç programı hazırlamış ve kentin tüm okullarında aynı öğretim programı doğrultusunda satranç bir ders olarak kabul edilmiştir.

1991-1992 okul döneminde Philip Rifner tarafından yönetilen "Satranç oynamak: Ortalama ve ortalama üstü zekalı öğrencilerde problem çözme yeteneği üzerine çalışma" isimli araştırmada; satrancın daha önceden edinilmiş problem çözme yeteneğinin (genellikle matematik derslerinde) başka alanlara taşınmasında faydalı olduğu saptanmıştır.

1995-1996 okul döneminde ABD'nin Texas Eyaletinde yapılan araştırmada 5 farklı okuldan 112 öğrenci ile bir deney grubu, 127 öğrenci ile de bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Kontrol grubu normal temel eğitimden geçerken, deney grubu haftada iki kez satranç dersi görmüştür. Deney grubu muhakeme ve testlerinde kontrol grubuna oranla %12 daha başarılı bulunmuştur.

1994-1997 yılları arasında yine ABD'nin Texas Eyaletinde gerçekleştirilen araştırmada, 3. ve 5. sınıflar arasında satranç kulübüne katılan öğrencilerin okuma ve matematik alanlarında, diğer öğrencilerden iki kat daha fazla gelişim gösterdiği saptanmıştır. Proje Texas Akademik Yetenekleri Değerlendirme Kurulu tarafından desteklenmiş ve çalışmalar sonunda Texas eyaletinde satranç, ders olarak okutulmaya ve okullar arası satranç ligleri düzenlenmeye başlanmıştır. Yine bu proje sayesinde satranç Dallas Texas Üniversitesinde ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

Yukardakilerden de anlaşılacağı üzere satrancın insan gelişimine katkıları şöyle özetlenebilir (Ferguson, 1995: Palm, 1990: TSF, 2002).

- Bireylerin kötü alışkanlıklar edinmelerini engeller.
- Planlı hareket etmenin önemini ve gerekliliğini kavratır.
- Çabuk ve doğru düşünmeye yardımcı olur, olaylara doğru yorumlarla yaklaşabilme yeteneklerini geliştirir.
- Kişiliği ve karakteri olumlu yönde etkiler ve geliştirir.
- Bireysel güç ve yetenekleri tanımaya, açığa çıkarmaya ve kullanmaya yardımcı olur.
- Dikkatini tek konu üzerinde yoğunlaştırabilme alışkanlığı kazandırır.
- Kişileri düşünen, araştıran, sorgulayan bireyler haline getirir.
- Başarıya sistemli ve disiplinli bir çalışmayla varılabileceğini gösterir.
- Gerektiğinde risk almayı ve mücadeleci bir ruh yapısına sahip olmayı benimsetir.
- Kurallara uyma, dostça oynama, kaybetmeyi kabullenme, kazananı kutlama gibi toplumsal ve demokratik kuralların benimsenmesine yardımcı olur.
- Yakın dostluklar kurup daha çok sosyalleşmeye ve sosyal yaşamının zenginleşmesine yardımcı olur.

Satrancın yararları dikkate alındığında Türk Millî Eğitiminin Genel amaçları arasında bire bir uyumun olduğu ve bu amaçların kazanılmasında bir “eğitim aracı ” olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Eğitimin temel amacı, dersleri araç olarak kullanıp, bireyin çok yönlü gelişimini sağlamaktır. Her ders bireyi, farklı bir açıdan geliştirmeyi sağlayarak, bireyin çok yönlü gelişimine katkı getirir.

Bu açıdan, satranç programının temel amacı satranç öğretmek değildir. Satranç programının temel amacı, diğer derslerde olduğu gibi satranç yoluyla bireyin zihinsel ve duyuşsal çok yönlü gelişimine yardımcı olmaktır.

2. PROGRAMIN VİZYONU

Satranç Dersi Öğretim Programı; bilimsel ve sportif ögeler içeren satranç ile ilgili yapılan bilimsel araştırmalardan ve satrançla ilgili öğretim programlarından yararlanılarak hazırlanmıştır. 21. yüzyılın çağdaş bireylerinin yetişmesine önemli katkılar sağlayacağına inandığımız Satranç Dersi Öğretim Programının Vizyonu;

- Yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirerek çok yönlü düşünebilen,
- Araştırma becerisi, karar verme becerisi, dikkat becerisi, yaratıcı problem çözme, risk alma, kendi kendini yönetme becerileri ve empati duygusu gelişmiş,
- Toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve yaratıcı çözümler üretebilen,
- Durum ve olayların çözümüne yönelik yeni stratejiler geliştirebilen,
- Kendisi ve çevresi ile barışık, duygusal anlamda dengeli, günlük yaşamla birlikte öğrenebilen ve öğrendiklerini günlük yaşamda kullanabilen,
- Kendisine, çevresine ve doğaya yararlı işlerle uğraşabilen ve zararlı olabilecek durumlara önlemler alabilen,
- Bireysel gelişime inanan ve kendisini geliştirerek, ülkemizin gelişmesine katkı getiren,
- Akademik beceriler bakımından ileri seviyeyi yakalayan,
- Sorumluluklarının bilincinde olan ve sorumluluk alabilen,
- Her durumda ve her şartta kendisine ve başkalarına saygı duyan ve bunu davranışlarıyla gösterebilen,
- Özgüveni gelişmiş,
- Kendi ilgi ve yeteneklerinin farkında olan ve bunları diğer insanların yararına açabilen,
- Beyin kapasitesini geliştirip en üst düzeyde kullanabilen,

vb. özelliklere sahip bireyler yetiştirilmesine katkı getirmektir.

3. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL YAKLAŞIMI VE YAPISI

Satranç öğretim programının temel felsefesi, “bireyin zihinsel ve duygusal gelişimine katkı getirerek, eğitimimizin dolayısıyla ülkemizin vizyonuna bir renk katmak” olarak belirlenebilir.

Bu vizyonu gerçekleştirmek amacıyla programın geliştirilmesinde yapılandırmacı felsefe dikkate alınmıştır. Bu felsefeyi uygulama sürecine aktarma, basamaklı öğretim programı ile sağlanmıştır.

Satranç Dersi Öğretim Programı ve Yapılandırmacılık

Yapılandırmacı felsefeye uygun olarak satranç dersi öğretim programı ve öğretme-öğrenme etkinlikleri aşağıdaki aşamaları içerecek şekilde düzenlenmiştir.

Yapılandırmacılık, bilgiyi aktarma ve başkasının aktardığı bilgiyi kaydetme yerine, bilgiyi yapılandırmayı esas alan bir anlayıştır. Bu anlayışla birey, bilgiyi etkin bir biçimde inşa ve transfer etmektedir. Yapılandırmacılar arasında görüş farklılıkları olmakla birlikte, dört temel ilkede görüş birliğinin olduğu görülmektedir (Koç ve Demirel, 2004):

- 1) Öğrencilerin kendi öğrenmesini yapılandırdığı,
- 2) Yeni öğrenmelerin öğrenenin önceki anlamlarına dayandığı,
- 3) Sosyal etkileşimin yapılandırmada kritik rolü olduğu,
- 4) Anlamlı öğrenme için özgün öğrenme görevlerinin olması gerektiği.

Yapılandırmacı yaklaşımının hem duyuşsal öğrenme ürünlerini hem de üst düzey düşünme becerilerini kazandırmada geleneksel eğitim anlayışlarından daha etkin olduğu görülmüştür (Koç ve Demirel, 2004). Bunun en önemli nedeni yapılandırmacı eğitimin ilk ilkesi olan, “öğrenenin bilgiyi kendisinin yapılandığı ve kendi öğrenmesini yönettiği” görüşüdür. Bu bakış açısı öğreneni öğrenme sürecinin merkezine yerleştirmekte, öğrenme sürecinde söz sahibi olmasını sağlamakta ve bilgiyi yapılandırmaya olanak sunmaktadır.

Yaptığı her hamlenin sonucuna kendisi katlanır ve her hamlede yeni öğrenmeler gerçekleştirir. Satranç iki bireyin karşılıklı olarak oynadıkları ve tüm zihinsel süreçleri yansıttıkları bir öğrenme arenasıdır. Dolayısıyla satrançta her birey kendi oyununu oynar, kendi hamlesini kendisi düşünür, bu düşünme sürecinde çoğu kez yalnızdır ve vereceği kararları da kendi başına verir. Yapılandırmacı program tasarısında dikkat edilmesi gereken eğitim ilkeleri şöyle sıralanabilir (Yurdakul, 2005);

1. Kavramsal anlama ve becerilerin uygulanması öne çıkarılmalıdır.
2. Sınırlı konu hem derinliğine hem de genişliğine incelenmelidir.
3. İçerik temel fikir etrafında organize edilmelidir.
4. Öğretmen bilgiyi hazır sunmak yerine öğrencilerin öğrenme çabalarını desteklemelidir.
5. Öğrenciler, bir bilgiyi, veriyi aynen kopya etmekten çok anlamlarını derinlemesine araştırmalı ve kendi şemalarına uygun bir biçimde yapılandırmalıdır.
6. Öğrencilerin ön bilgileri öğretimin başlangıcı olarak kabul edilmelidir.
7. Etkinlikler hatırlamaya (ezbere) değil problem çözmeye yönelik olmalıdır.
8. Üst düzey düşünme becerileri program içine yedirilmeli ve işbirliğine dayalı bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır.
9. Fikirler öğrencilerin kafasına dışarıdan konulamaz, birey bilgiyi kendi anladıklarına göre kendisi yapılandırmalıdır.
10. Öğretme-öğrenme süreçleri işbirliğine, kişisel bağımsızlığa, özgün üreticiliğe, yansıtıcı düşünmeye, etkin katılıma, kişisel uygunluğa ve çoğulculuğa dayanmalıdır.

Program geliştirme alanında yapılandırmacılığın en önemli rolü, etkili öğretme-öğrenme ortamını ve yaşantılarını hazırlamaktır. Etkili öğretme-öğrenme yaşantıları öğrencilerin ilgilerine, ön yaşantılarına, ön bilgilerine dayanmalıdır. Her bireyin birbirinden farklı ve kendine özgü olduğu, öğrenme yollarının da buna göre farklılık gösterdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Programda bu anlayışla, öğrenen görüşlerine dayalı olarak öğretmen ve öğrencilerle birlikte hazırlanmalı ve esnek olmalıdır. Öğretmenler, uygulamada kendi kararlarıyla öğrencilerin ilgileri arasında dengeli bir orta yol bulmalıdır (Yurdakul, 2005).

Satranç öğretim programında yer alan kazanımlarla öğrencilerin ilgileri arasında denge kurma amacıyla program birbiri ardına dizilen 8 basamağa bölünmüştür. Böylelikle öğrencilerin düzey ve ilgileri hangi basamağa uygunsa o basamaktan öğrenmeye başlaması amaçlanmıştır. Ayrıca programın içerisine “**Hamle Bulmaca**” ve “**Serbest Oyun**” kazanımları eklenerek öğrencilerin hem öğrendiklerini uygulamaları hem de ilgi ve yeteneklerini serbest bir biçimde kullanmaları sağlanmıştır.

4. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖZELLİKLERİ

Basamaklı Öğretim Programı

Basamaklı öğretim programı, öğrencilerin farklı öğrenme yollarına ve farklı ilgi alanlarına sahip oldukları varsayımına dayalı olarak bilgiyi edinme, edinilen bilgileri problemlerin çözümünde kullanma ve veriler ışığında olayları analiz etme, eleştirel-yaratıcı düşünme, yeni fikirler-ürünler ortaya koyma, değerlendirmeler yapma anlayışıyla öğretimi düzenleme yoludur(Başbay, 2005).

Basamaklı öğretim programı, her öğrenenin, ön öğrenmelerinin, öğrenme biçimlerinin, zeka boyutunun ve düşünme sistemlerinin birbirinden farklı olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bu öğretim programı; okul ortamına gelen öğrenenin her bakımdan biricik ve kendine özgü olduğunu, öğretimde tek boyutlu etkinlikler gerçekleştirmenin doğru olmadığını, öğrencilerin tüm özelliklerini dikkate alarak hazırlanmış çoklu ve zenginleştirilmiş öğrenme ortamlarının gerekliliğini öne sürmektedir.

Bireysel farklılıklarla sınıf ortamına giren öğrencilerin bu farklılıkları, öğretme-öğrenme etkinliklerinde genellikle dikkate alınmamakta, öğrencilere seçme hakkı tanınmamaktadır. Ortalama öğrenciler için hazırlanmış etkinlikler de öğrencilerin tek boyutlu olarak gelişmesi, kendi ilgi ve yeteneklerini geliştirememeleri, ezberci bir anlayış benimsenmesi gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Oysa öğretme etkinliklerinin geniş bir mönü içerisinde sunulması, öğrenenin kendi ilgi ve yeteneklerine göre hazırlanması; dolayısıyla seçme şanslarının olması onların öğretim etkinliklerine daha istekli katılımlarını sağlayacaktır.

Basamaklı öğretim programı, bu ilkedен hareketle, öğrencilere basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa doğru giden; aşamalılık ilişkisi

gösteren ve seçme hakkı veren öğrenme görevleri sunmaktadır. Öğrenciler her basamakta seçtikleri görevler dâhilinde kendilerinden beklenen öğrenme sorumluluklarını yerine getirir. Bu basamaklar temel bilgi ve becerilerin kavranılmasından, üst düzey düşünme becerilerine doğru giden bir yol izlemektedir.

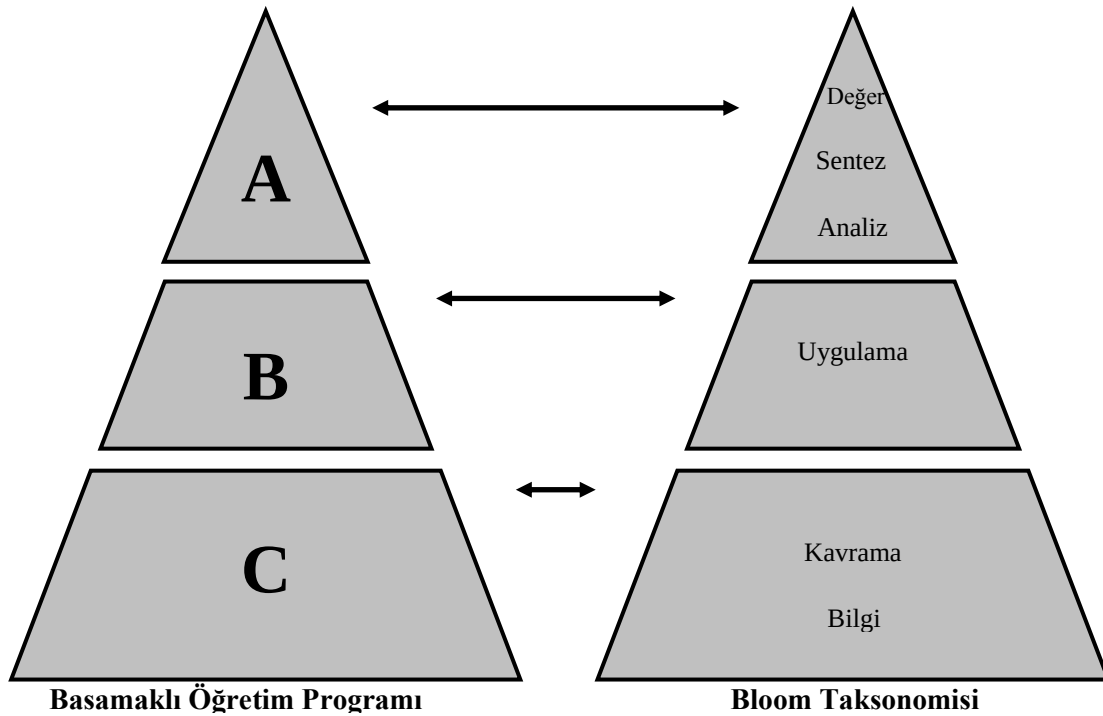
Satrancın özünde; basitten, karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa doğru ilerleyen bir aşamalılık, bir hiyerarşi söz konusudur. Satranç dersi öğretim programının basamaklı öğretim programı ilkelerine göre hazırlanmasının en önemli nedenlerinden biri satrancın en basit bilgi ve becerilerden başlayarak daha zor, karmaşık, soyut bilgi ve becerilere yol almasıdır. Öğrencilerin satrançla ilgili ön öğrenmelerinin birbirlerinden farklı olması, yine aynı sınıf içinde birbirlerinden farklı biçimlerde öğrenen öğrencilerin bulunması, bu öğrencilerin farklı hızlarda öğrenmeleri gibi nedenlerle satranç dersi öğretim programı, basamaklı öğretim programı ilkelerin göre düzenlenmiştir.

Basamaklı öğretim programının aşamalılık ilişkisi, bu açıdan Bloom taksonomisi ile benzer bir yapı göstermektedir. Basamaklı öğretim programı üç temel basamağı içermektedir:

A BASAMAĞI: Eleştirel ve yaratıcı düşünme, analiz etme, özgün fikirler ve ürünler ortaya çıkarma, değerlendirme yapma gibi üst düzey bilgi ve beceriler bu basamakta gerçekleştirilir.

B BASAMAĞI: Uygulama yapma, problem çözme, sına, deney yapma gibi görevler bu basamakta yer alır.

C BASAMAĞI: Bu basamakta ise temel bilgi ve becerileri kazanma işlevleri yer almaktadır.

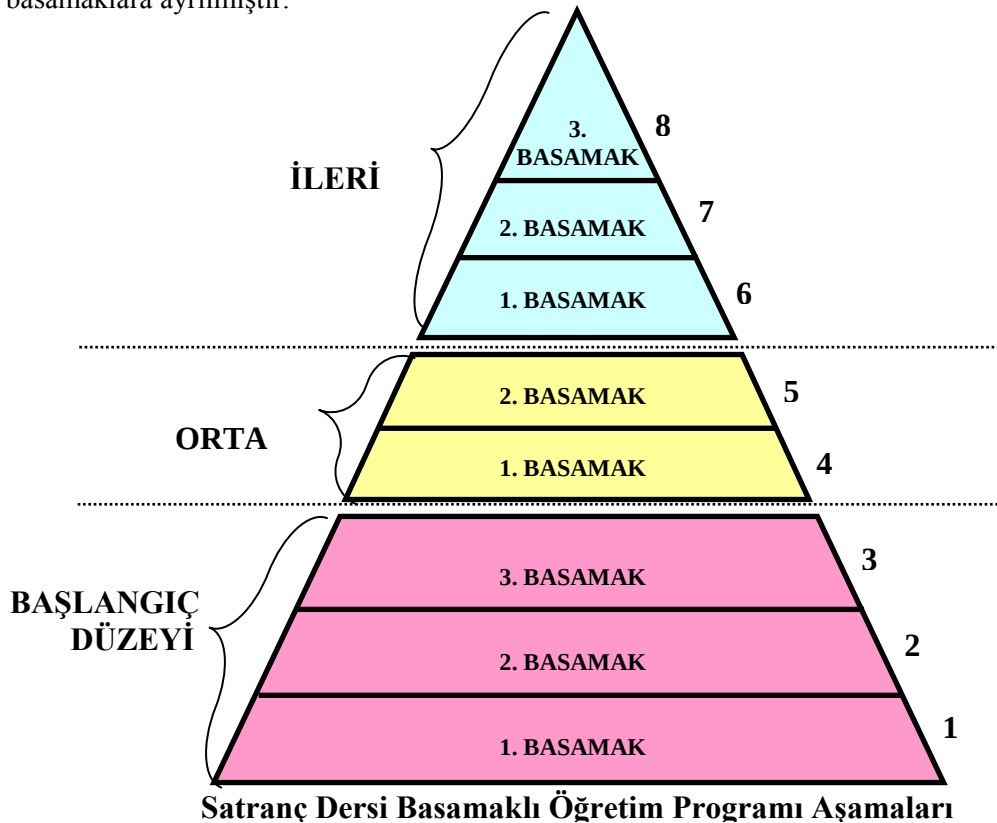
Öğrenciler arasındaki hazırbulunuşluluk, öğrenme biçimi, zekâ ve düşünme sistemleri ayrılıkları sınıflarda en az üç farklı düzeyde öğrenen bulunması sonucunu doğurmaktadır. Bir başka deyişle sınıf düzeyi ne olursa olsun sınıflarımızda;

- Satrançla ilgili ön öğrenmeleri
- Öğrenme biçimleri
- Öğrenme hızları birbirlerinden farklı öğrenciler yer almaktadır.

Ancak birçok açıdan farklılık gösteren ve kendilerine özgü öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretme-öğrenme etkinlikleri ortalama düzeydeki öğrencilere göre hazırlanmakta ve uygulamaktadır. Basamaklı öğretim programı ilkelerine göre hazırlanmış bu öğretim programında ise bu üç farklı düzeyi dikkate alarak etkinlikler hazırlanmıştır.

Örneğin, öğrencimizin birinci sınıfta olduğunu ve satrançla ilgili hiç bir ön bilgisinin olmadığını düşündüğümüzde bu öğrenci başlangıç düzeyi birinci basamaktan programı başlayacak ve sekizinci sınıfı bitirdiğinde satranç dersinin de tüm basamaklarını bitirmiş olacaktır. Öğrencimizin satrançla ilgili ön öğrenmeleri farklı ise sınıf düzeyi ne olursa olsun satranç öğrenmeye başlangıç düzeyinden başlayacak, ancak etkinlikler öğrencinin yaş ve sınıf seviyesine uygun yapılacaktır.

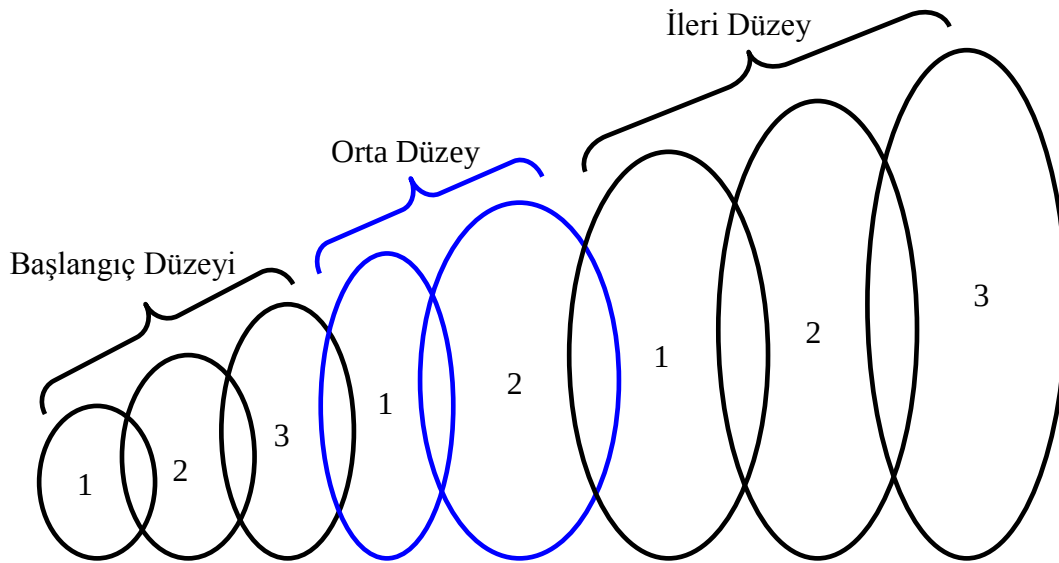
Basamaklı öğretim programı dikkate alınarak hazırlanmış satranç dersi öğretim programı; başlangıç, orta ve ileri düzey olmak üzere üç düzeye ayrılmıştır. Bu üç temel düzey kendi içinde basamaklandırılmıştır. Başlangıç düzeyi birinci basamak, ikinci basamak ve üçüncü basamak; orta düzey birinci ve ikinci basamak; ileri düzey ise birinci basamak, ikinci basamak ve üçüncü basamak olarak basamaklara ayrılmıştır.

Satrancın özündeki doğrusallık ve aşamalılık ilişkisi, programın genel yapısını belirlemede de temel etken olmuştur. Satranç programı bu doğrultuda üç düzey ve 8 basamaktan meydana gelen bir program özelliği taşımaktadır. Programda yer alan her basamak, diğer basamaklardan bağımsız olarak düşünülmüş olup bir basamaktaki öğrenme görevlerini gereği gibi yerine getiren öğrenciler, bir üst basamağa geçmiş kabul edilmiştir.

Her basamak kendi başına bağımsız, modüler bir anlayışla ve kendi içinde başlangıç, orta ve ileri düzey kazanımları içerecek biçimde düzenlenmiştir. Basamaklar kendi içinde temel bilgi ve becerileri içerdiği gibi daha üst bilgi ve becerileri de içermektedir. Bir başka deyişle her basamak bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirmeyi içine alacak biçimde oluşturulmuştur.

Bu açıdan satrancın bir bütün olduğu düşünülerek her basamağın birbiri üstüne gelmesine yani doğrusallığa önem verilmiştir. Bir basamak bir sonraki basamağın önkoşulu kabul edilmiştir. Bir başka deyişle, bir sonraki basamaktaki kazanımların temeli olabilecek bazı kazanımlar, bir önceki basamakta daha basit ve yüzeysel verilmektedir. Aynı zamanda, bir basamakta daha basit düzeyde öğrenilen bir bilgi ya da beceri daha sonraki basamaklarda derinlemesine ele alınmış ve böylelikle programın sarmal bir biçimde gelişerek ilerlemesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Satranç Programındaki Doğrusallık ve Sarmallık İlişkisi

Örneğin; satrançtaki açmaz konumu ile ilgili kazanımlar, başlangıç düzeyi 2. basamakta **“1.1. Verilen bir örnekte açmaz konumunu gösterir.”** biçiminde yer alırken, başlangıç düzeyi 3. basamakta daha zor ve karmaşık olarak **“1.2. Bir taşın nasıl açmaza alınacağını satranç tahtasında gösterir.”** biçiminde yer almaktadır. Başlangıç düzeyi ikinci basamakta öğrenenden sadece açmaz konumunu fark etmesi ve örnekler içinden açmaz konumunu göstermesi beklenirken, başlangıç düzeyi üçüncü basamakta taşın nasıl açmaza alacağını kendisinin göstermesi istenmektedir.

5. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI UYGULAMA SÜRECİ

Satranç dersi öğretim programına dayalı öğretme-öğrenme etkinliklerinin hazırlanması ve uygulanmasında yapılandırmacı öğretme etkinlikleri, çok boyutlu zekâ kuramı, etkin öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme gibi unsurlar dikkate alınmıştır. Basamaklı öğretim programı üç temel düzeyi, bu düzeyler ise birbirinden farklı düzeyde bilgi ve becerileri içermektedir.

Satranççı çeşitli düzeylerde bilen öğrenciler için üç farklı mönüyü içeren etkinlikler listesi, öğretmenlerin sınıflarında satrançla ön öğrenmeleri, öğrenme biçimleri ve öğrenme hızları bakımından farklı düzeylerde karşılaşacakları öğrencilere hitap edebilmeleri için örnek olarak aşağıda verilmiştir.

Her basamakta öğrenenden beklenen görevler farklılık göstermektedir. Basamaklı öğretim programında her basamakta birbirinden farklı düzeydeki öğrencilere hitap edecek, onların kendi ilgi ve yeteneklerine uygun düzeyde örnek etkinlikler tasarlanmıştır. Satranççı bilmeden okula gelen öğrenciler için C DÜZEY etkinlikler, satranççı biraz bilen öğrenciler için B DÜZEY etkinlikler ve satranççı diğerlerine göre daha iyi bilen öğrenciler için de A DÜZEY etkinlikler hazırlanabilir.

ÇEŞİTLİ DÜZEYLERDE ETKİNLİKLER MÖNÜSÜ

A

A DÜZEYİ ETKİNLİKLERDE ÖĞRENCİDEN BEKLENEN GÖREVLER

1. Bir kitap, dergi, makale vb. inceleme ve ayrıntılı eleştiri raporu hazırlama
2. Özgün bir diyagram, grafik, tablo, şekil, şema vb. tasarlama
3. Bir bütünün öğelerini belirleme ve öğeler arasındaki ilişkileri açıklama
4. Özgün bir şiir, masal, öykü, oyun vb. yazma, oynama, drama yapma
5. Öz eleştiride bulunma ve öz eleştiri yazısı yazma
6. Konuyla ilgili özgün bülten, gazete, poster, afiş, broşür, tanıtım kartı, kimlik belgesi vb. tasarlama
7. Özgün bir hamle, konum, oyun vb. çıkarma
8. Özgün bir model tasarlama

B

B DÜZEYİ ETKİNLİKLERDE ÖĞRENCİDEN BEKLENEN GÖREVLER

1. Kitaplarda bölüm okuma, yorumlayıcı özet yapma, soruların okunması ve yeni soruların eklenmesi
2. Belirlenen bir konuda; bir haber, makale, inceleme vb. yazıların yazılması
3. Bir konuda şarkı sözü yazma, şarkı sözüne beste yapma
4. Konuyla ilgili bir afiş, broşür, tanıtım kartı, kimlik belgesi vb. tasarlama
5. Deneylerin yapılması
6. Konuyla ilgili farklı kaynaklardan bilgilerin taranması ve bir rapor hazırlanması
7. Araştırma raporlarının incelenmesi, özetlenmesi ve sunulması
8. Konuyla ilgili kişi, kurum ya da kuruluşla görüşme yapma
9. Bir sergi hazırlama
10. Diyagram, grafik, tablo, şekil, şema vb. okuma, özetleme ve konuyla ilgili soruları cevaplama
11. Konuyla ilgili oyun oynama, drama yapma

C

C DÜZEY ETKİNLİKLERDE ÖĞRENCİDEN BEKLENEN GÖREVLER

1. Kitaplarda bölüm okuma, özet okuma, bölüm sorularını okuma ve cevaplama;
2. Gazete yazılarının okunması, yazılı ve sözlü özetlenmesi, önemli noktaların vb. belirlenmesi, gazete yazılarının birkaç dakika içinde arkadaşlarına sunulması
3. Video kayıtlarının izlenmesi, not alınması ve soruların cevaplandırılması.
4. Bilgisayarda çalışma, oyun oynama, varsa anahtar kavramların çıkarılması, çalışma kağıtlarının doldurulması ve soruların cevaplandırılması
5. Konuyla ilgili bir şarkı seçme ve seçilen eseri söyleme
6. Öğretmenin dinlenmesi, gerekli notların alınması ve anlaşılanların özetlenmesi
7. Kasetlerin dinlenmesi, konuşmayla ilgili not alınması ve soruların cevaplandırılması
8. Kaynak kişilerin dinlenmesi, not alınması, soru sorulması, alınan notların arkadaşlarına özetlenmesi
9. Model ya da numunelerin incelenmesi
10. Sergilerin gezilmesi, geziyle ilgili not alınması ve geziden elde edilen verilerin özetlenmesi

Satranç programının düzeylere ve basamaklara göre ünite, kazanım sayıları ve önerilen ders saatleri aşağıda verilmiştir.

DÜZEY	BASAMAK	ÜNİTE ADI	Kazanım Sayıları	Önerilen Süre (Saat)
BAŞLANGIÇ DÜZEYİ	1. Basamak	1. SATRANCI TANIYALIM	17	13 Saat
		2. ŞAH VE MAT	9	11 Saat
		3. SATRANÇ TAHTASI	3	3 saat
		4. BASİT MATLAR	9	8 Saat
	2. Basamak	1. HÜCUM VE SAVUNMA	29	15 Saat
		2. KURALLAR	15	9 Saat
		3. TÜRKİYE'DE SATRANÇ	2	2 Saat
		4. MAT	14	9 Saat
	3. Basamak	1. AÇILIŞ	9	5 Saat
		2. TAŞ DEĞİŞİMLERİ	7	6 Saat
		3. AÇMAZ	4	5 Saat
		4. PİYON OYUN SONU	8	10 Saat
		5. BERABERLİKLER	9	6 Saat
		6. DÜNYADA SATRANÇ	5	3 Saat
ORTA DÜZEY	1. Basamak	1. TAŞLARIN DEĞERİ	9	6 Saat
		2. SATRANÇ TAKTİĞİ	28	11 Saat
		3. SAVUNMA AÇILIŞLARI	6	4 Saat
		4. KONUMSAL ÖZELLİKLER	18	8 Saat
		5. OYUN SONU	8	6 Saat
	2. Basamak	1. KANAT ATAKLARI	9	4 Saat
		2. GAMBİT TÜRÜ AÇILIŞLAR	10	6 Saat
		3. TAKTİK ATAK	38	14 Saat
İLERİ DÜZEY	1. Basamak	1. e4 AÇILIŞLARI	9	6 Saat
		2. SATRANÇ STRATEJİSİ	29	9 Saat
		3. ATAK	13	10 Saat
		4. ALET- PİYON OYUN SONU	15	10 Saat
	2. Basamak	1. AÇILIŞ	5	7 Saat
		2. TAŞ DEĞİŞİMİNİN NEDENLERİ	11	6 Saat
		3. KOMBİNEZONLAR	12	6 Saat
		4. POZİSYON DEĞERLENDİRMESİ	25	11 Saat
		5. PİYON OYUN SONU	10	5 Saat
	3. Basamak	1. KAPALI AÇILIŞLAR	7	7 Saat
		2. PLANLAMA	9	10 Saat
		3. ALETE KARŞI ALET VE PİYON OYUN SONU	18	12 Saat
		4. TAKTİK BAŞARI	6	6 Saat

Satranç Dersi Öğretim Programı ve Yapılandırmacı Öğretme-Öğrenme Süreci

Yapılandırmacı öğretme-öğrenme etkinlikleri hazırlanırken ve uygulanırken; öğrencilerin işbirliğine dayalı öğrenmeleri, problem çözmeleri, gözlem yapmaları, buluşa dayalı yaklaşımlar sergilemeleri, araştırma yapmaları, sorgulamayı bir yöntem olarak kullanmaları, yorumlama ve açıklama yapmaları gibi bilgiyi içselleştirebilecekleri yaklaşımları kullanmaları sağlanmalıdır. Öğretmenler öğretme-öğrenme etkinliklerini düzenlerken ve uygularken aşağıda aşamaları verilen “5E” yaklaşımından yararlanabilirler.

1. Giriş Etkinlikleri (Engage): Öğrencilerin dikkatlerini kazanım üzerinde yoğunlaştırmak, onların kazanımlarla ilgili ön öğrenmelerini hatırlamalarını sağlayarak zihinlerindeki şemalarla bağ kurmalarına, niçin öğrenmeleri gerektiğini anlamalarına ve kendi motivasyonlarını yükseltmelerine yardımcı olmak amacıyla giriş etkinlikleri düzenlenir. Bu aşamanın temel amacı öğrenenin kendisini dolayısıyla beynini öğrenmeye hazır hale getirmesi, motive olmuş bir beyinle öğrenme olayı gerçekleştirmesi söz konusudur (Yurdakul, 2005).

2. Keşfetme (Explore): Dikkati çekilmiş, güdülenmiş, yeni öğrenme ürünleriyle ilgili ön öğrenmeleri arasında bağ kurmuş bir öğrenenden bu aşamada; çıkarımlar yapması, sorgulama ve tahminlerde bulunması tartışmalara katılması, sorunların çözüm yolları üzerine düşünmesi beklenir.

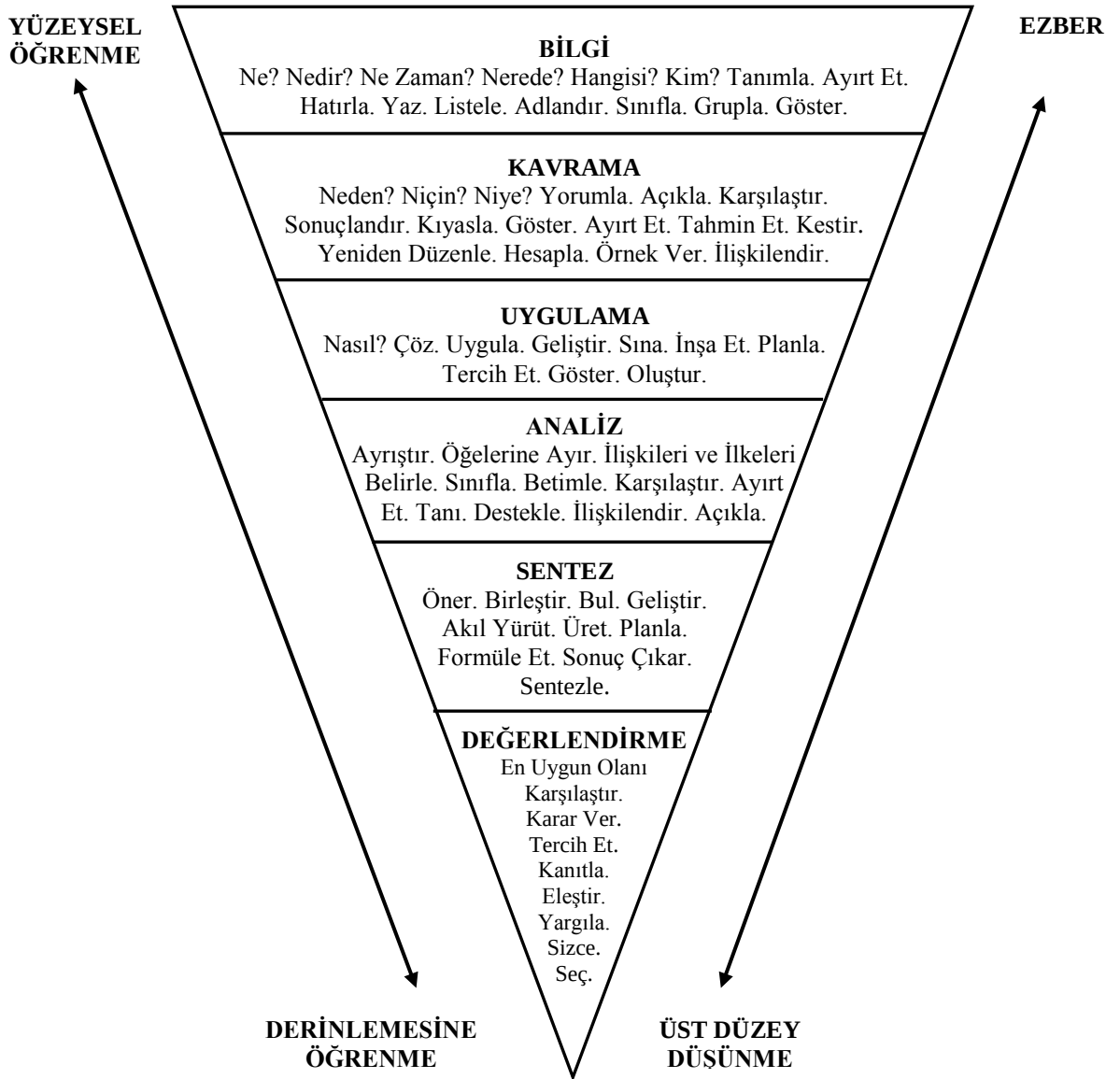
3. Açıklama (Explain): Bu aşamada, öğrenciler; problemleri nasıl tanımladıklarını, hangi çözüm yollarını belirlediklerini gruplar halinde çalışarak açıklamaya çalışırlar; böylece kendi planlarını oluşturmaya çalışırlar. Öğretmen de açık uçlu sorularla öğrencilerin kendi yaptıkları işi anlamalarına, yansıtıcı düşünmelerine yardımcı olur. Bu sayede gruplar sorunları tanımlar, sorgular, yaptıkları üzerinde tartışmalar yaparak çalışmalarını yansıtabilirler.

4. Derinleşme (Elaborate): Bu aşamada öğrencilerden, gruplar halinde paylaşımlar yapmaları ve problemlerin çözümüne yönelik olarak derinleşmeleri beklenir. Öğrenciler gruplar halinde olayları, durumları sorgulamaya, ortak çözümler üretmeye yönelik görüşmeler, incelemeler, araştırmalar yapabilirler. Elde edilen veriler diğer gruplarla eleştirel ve yansıtıcı bir görüş açısıyla paylaşılır.

5. Değerlendirme (Evaluate): Öğrencilerin öğrenme yaşantılarını planlama, uygulama süreci titizlikle gözlenir. Sınıf içinde bireyler ve gruplar belli ölçütler belirlerler. Yapılan çalışmalar öğrenciler tarafından belirlenen ölçütlere uygun olarak değerlendirilir. Her bir grup neler planladığını, nasıl çalıştığını, nasıl bir ürün ortaya koyduğunu değerlendirerek sonuçları sınıfla paylaşır. Bu çalışmalar, dereceli puanlama anahtarı (puanlama yönergesi) ile bireysel olarak veya grup halinde değerlendirilir. Tüm bu aşamalarda öğretmenler, grupla birlikte çalışır ve gerektiğinde gruba kılavuzluk yaparlar.

Öğrenciler, ilgilerini derse tamamıyla çeken, dikkatlerini toplayan ve deneyimlerini kullanabilecekleri öğrenme ortamlarında daha başarılı olurlar. En iyi öğrenme konuların gerçek hayatla bağlantılar kurularak öğrenilmesidir. Örneğin bazı öğretmenler bir konuda işlenmesi gerektiği için şiir okurlar, ancak öğrenciler o şiiri hissedemez. Ama öğretmen öğrencilerin şiiri anlamaları için uygun ortam yaratırsa (örneğin; masalara lamba yerleştirme, hafif müzik dinletme) şiir beyin tarafından daha kolay algılanabilir (Özden, 1999). Öğrencilerin bilgiyi pekiştirmeleri ve aktif olarak işlemeleri için öğretme-öğrenme ortamları öğrenenin ilgisini çeken, doğrudan katılabileceği uyarıcılarla donatılmalıdır.

Yapılandırmacı öğrenme, yüzeysel öğrenmeden çok derinlemesine öğrenmeye, ezbere öğrenmeden çok üst düzey düşünme becerilerine ağırlık vermektedir. Anlama dayalı öğrenmede soru düzeylerinin çok önemli bir yeri vardır. Basamaklı öğretim programının her düzeyinde ve bu düzeylerin her basamağında sorulabilecek sorular farklılık göstermektedir.

Basamaklı Öğretim Programında Soru Düzeyleri

Öğretmenlerin hangi sorunun öğrenenin hangi aşamada bir beceri gerçekleştirmesine yardım ettiğini belirlemeleri gerekir. Bu amaçla yukarıda verilen şekil öğretmene soracağı sorunun düzeyini belirlemede rehberlik edebilir.

Satranç Dersi Öğretim Programı ve Çok Boyutlu Zekâ

Satranç dersi öğretiminde öğrencilerin zihinsel ve duyuşsal gelişimine, onların ilgi ve yetenekleri doğrultusunda katkı getirmek amaçlanmıştır. Sınıflarımızda farklı ilgi, ihtiyaç ve yeteneklere sahip öğrenciler yer almaktadır. Bu durum, bir grup içinde her öğrenene uygun, farklı öğrenme seçeneklerinin sunulmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Çok boyutlu ve geniş bir öğrenme münüsüne ihtiyaç duyan öğrenciler öğretim-öğrenme etkinliklerinde kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve bilgiyi kendi şemaları doğrultusunda özümseyerek örgütleyebilmeleri için, bu programda çok boyutlu zekâ (çoklu zekâ) kuramına da yer verilmiştir.

Satranç programında çok boyutlu zekâ kuramı, iki amacı gerçekleştirmek için kullanılmıştır: Birincisi programda yer alan kazanımlar yoluyla öğrencilerin çok boyutlu zekâlarını geliştirmek, ikincisi ise öğrenme sürecinde çok daha kolay ve kalıcı öğrenmeyi sağlamaktır. Öğrenciler satranç programındaki kazanımları gerçekleştirdikçe çok boyutlu zekâ alanlarını geliştirecek; diğer taraftan öğretim-öğrenme etkinliklerinde çok boyutlu zekâlarını kullanarak bilgi ve beceriyi kendileri için anlamlı hale getireceklerdir. Böylelikle öğrenciler, bilgi ve becerileri uzun süreli belleklerine depolayabilir. Bilgi ve becerinin anlamlı bir biçimde kodlanarak uzun süreli belleğe atılması, bilgi ve becerinin kalıcı olmasını sağlayacaktır.

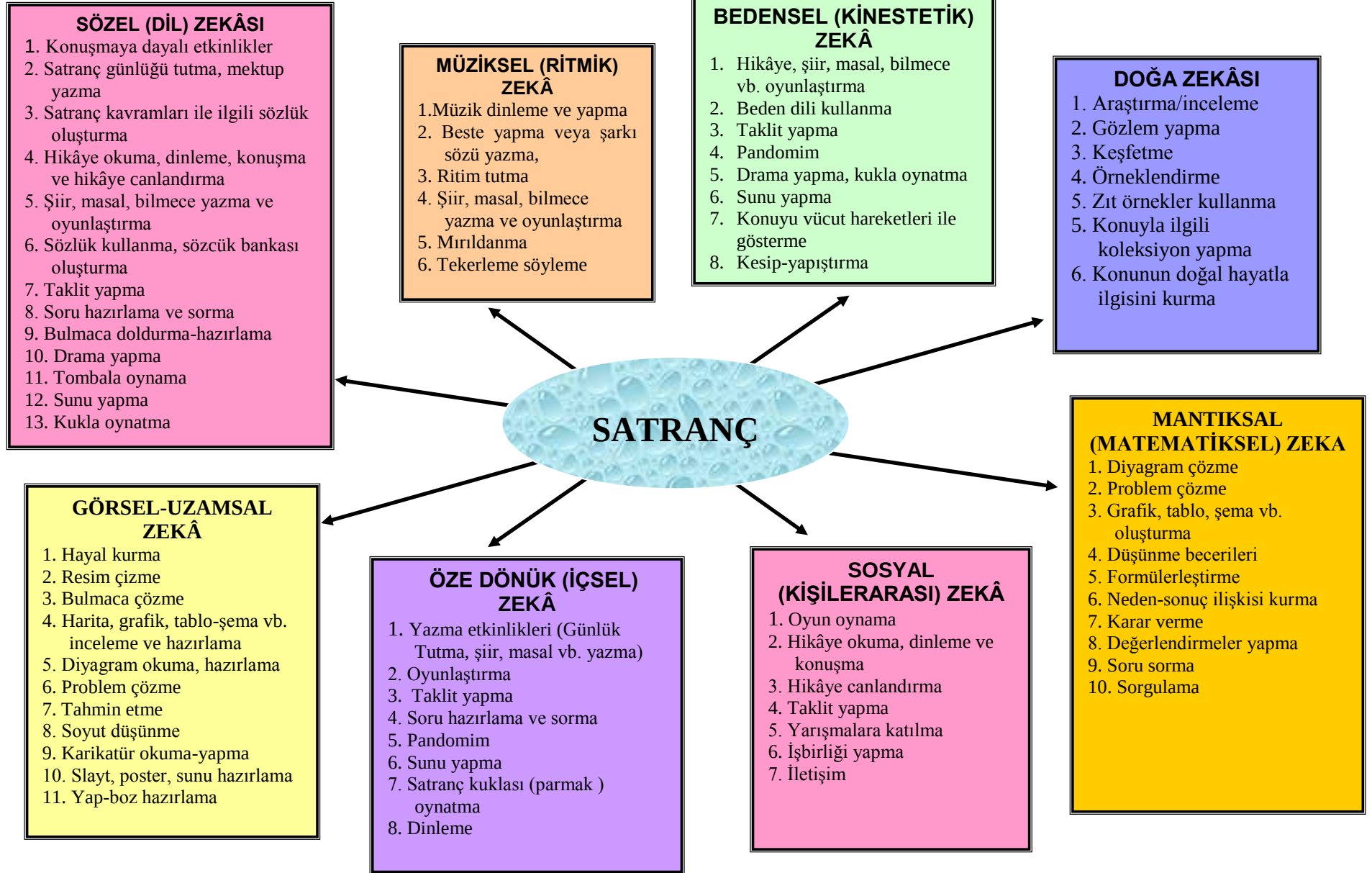
Çok boyutlu zekâ kuramı, öğrencileri sınıflamak amacıyla kullanılmamalıdır. Satranç dersindeki çok boyutlu zekâ uygulamaları, öğrenenin sadece baskın olan zekâ boyutlarını değil, tüm zekâlarını kullanmalarını ve geliştirmelerini amaç edinmiştir. Bu nedenle öğretmenler öğrencilerin sadece baskın olan zekâlarına değil, aynı anda birden çok zekâ alanlarına hitap edecek çoklu zekâ etkinlikleri düzenlemelidir. Aşağıda tablo öğretmenlerin sınıf içinde ve dışında düzenleyecekleri çok boyutlu zekâ etkinliklerine örnek olması amacıyla verilmiştir.

Çok Boyutlu Zekânın Öğrenme Amaçlı Kullanımı

ZEKÂ TÜRÜ	Nasıl Öğrenir?
SÖZEL (DİL) ZEKÂSİ	Kazanımlarla ilgili okuyarak
	Kazanımlarla ilgili konuşarak, tartışarak
	Duyarak, konuyu etkili dinleyerek
	Ezberleyerek
	Görerek
	Kazanımlarla ilgili espri yaparak
	Kazanımlarla ilgili masallaştırma yaparak
	Kazanımları şiirleştirerek
MANTIKSAL- MATEMATİKSEL ZEKÂ	Nedenleri ve sonuçları düşünerek
	Neden sonuç ilişkisi kurarak
	Gruplama, sınıflama, sıralama yaparak
	Soyut düşünerek
	Problem çözerek
	Soru sorarak, sorgulama yaparak
	Formüllerle düşünerek
	Tümünden parçalara, parçalardan bütüne doğru
	Çeşitli haritalama yöntemlerini kullanarak (kavram haritası, balık kılçığı, tablo gibi)
	Yargıda bulunarak
GÖRSEL-UZAMSAL ZEKÂ	Kazanımları resimlendirerek ve renklendirerek
	Kazanımlarla ilgili hayal kurarak
	Nesneler, olaylar arasındaki ilişkileri fark ederek
	Kazanımları görselleştirerek, görüntü yaratarak
	Bir bilgiyi değiştirerek ve dönüştürerek
	Kazanımları karikatürleştirerek
	Zihinde şekiller tasarlayarak ve resimler yaratarak
	Kazanımlarla ilgili Grafik-tablo-şema yaparak
	Üç boyutlu düşünerek
MÜZİKSEL (RİTMİK) ZEKÂ	Kazanımları şarkı söyleyerek
	Kazanımları ritimleştirerek
	Kazanımları (beste-güfte yaparak) şarkılaştırarak
	Konuyu tempolaştırarak

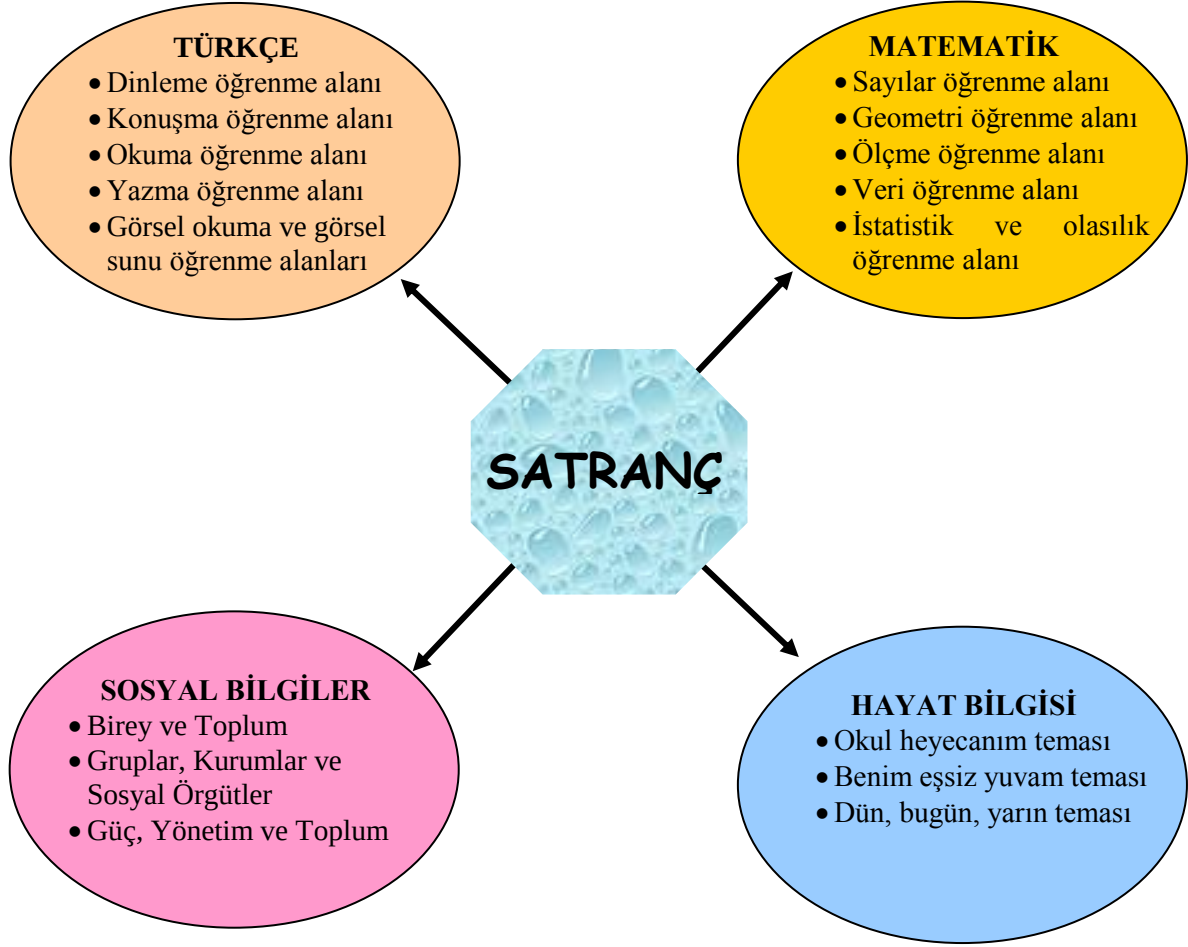
ZEKÂ TÜRÜ	Nasıl Öğrenir?
BEDENSEL (KİNESTETİK) ZEKÂ	Konuyla ilgili taklit yaparak
	Vücut dilini kullanarak
	Dokunarak
	Yaparak/yaşayarak/ uygulayarak
	Hareketlendirerek
	El becerilerini kullanarak
SOSYAL (KİŞİLER ARASI) ZEKÂ	Konuyu oyunlaştırarak
	Paylaşarak
	İşbirliği yaparak (grupla birlikte öğrenme)
	Karşılaştırmalar yaparak
	İnsan ilişkilerini kullanarak
	Empatiyi kullanarak
	Düşünerek
	Akıl yürüterek
	Başkalarına anlatarak
BENLİK-İÇSEL (ÖZE DÖNÜK) ZEKÂ	Başkalarına yardım ederek
	Konuyu hayatla birleştirerek
	Kendi kendine öğrenerek
	Bireysel projeler yaparak
	Kendi kendini motive ederek
	Düşünerek, düşünmeyi düşünerek
	Konuları kendi hayatıyla ilişkilendirerek
	Kendini dinleyerek
	Kazanımlara odaklaşarak-yoğunlaşarak
	Konuyla ilgili hisleri fark ederek
DOĞA ZEKÂSİ	Araştırarak/inceleyerek
	Gözlem yaparak
	Keşfederek
	Örneklendirerek
	Zıt örnekler kullanarak
	Konuyla ilgili koleksiyon yaparak
	Konunun doğal hayatla ilgisini kurarak

Satranç Öğretim Programı Ve Çoklu Zekâ

6. SATRAŇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ DİĞER DERSLERLE İLİŞKİLENDİRİLMESİ

Satranç dersi programının kazanımlarıyla Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ve hayat bilgisi derslerinin kazanımları arasında bağ kurularak derslerin birbirlerini desteklemesi amaçlanmıştır. Bu yapılırken diğer derslerin öğrenme alanları genel olarak belirtilmiőtir. İliőkilendirmeler alan isimleri ve kazanım numaraları belirtilerek verilmiştir.

7. SATRANÇ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI İLE ARA DİSİPLİN KAZANIMLARININ EŞLEŞTİRİLMESİ

Satranç dersi kazanımları ile ara disiplinler olan; Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı, Girişimcilik Alanı, Sağlık Kültürü Alanı, Kariyer Alanı, İnsan Hakları ve Vatandaşlık Alanı, Özel Eğitim Alanı ile Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim Alanlarının kazanımları arasında ilişkiler belirlenmiştir. Belirlenen ilişkili kazanımlar alanın kazanım numaraları verilerek aşağıda tablolar halinde sunulmuştur.

Öğretmenler satranç dersi kazanımlarıyla ilişkili gördükleri alanları ve kazanımları kendileri de belirleyip ders işleme sürecine katabilirler.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı Eşleşen Kazanım Tablosu

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1. SINIF		
1.	İnsanlar arasındaki bedensel ve kişisel benzerlikleri ve farklılıkları açıklar.	1
2.	Kendinin ve diğerlerinin duygularını fark eder.	2
3.	Okul ve sınıf içindeki sorumluluklarının farkına varır.	3
4.	Var olan bir sorun için uygun çözüm yolları üretir.	5
5.	Oyuna katılmak için girişken davranışlar sergiler.	6
6.	Oyun kurallarına uyar.	7
7.	Arkadaş edinir ve arkadaşlıklarını sürdürür.	10
8.	Her insanın hata yapabileceğini ve bunun normal olduğunu kabul eder.	11
9.	Kızgınlık ve öfke gibi duygularını uygun şekilde ifade eder.	12
10.	Topluluk önünde kendini ifade eder.	13
11.	Grupla işbirliği yapar.	14
2. SINIF		
12.	Kendini fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak geliştirebilme yollarını belirtir.	1
13.	İşbirliğine dayalı oyun ve çalışma davranışları gösterir.	2
14.	Uygun dinleme ve konuşma becerileri geliştirir.	3
15.	Problemlere değişik çözüm yolları üretir.	4
16.	Meslekleri tanıır ve mesleklerin toplum içindeki önemini kavrar.	5
17.	Kendinin ve başkalarının özel, önemli ve farklı yönlerinin farkına varır.	7
18.	İletişimin sadece sözel olmadığını, sözsüz unsurlar da içerdiğini bilir.	8
19.	Olaylar karşısında yaşadığı duygu ve düşüncelerini belirtir.	9
20.	Hoşa giden ve gitmeyen duygularını ayırt ederek uygun şekilde ifade eder.	10
21.	Derslerle ilgili sorumluluklarının farkına varır.	11
22.	İlgilendiği ve ilgilenmediği faaliyetlerin farkında olur.	13
23.	Kendinin ve başkalarının hata yapabileceğini fark eder.	14
24.	Duyuşsal yeterlikler geliştirir (dürüstlük, saygı, hoşgörü, güven, yardımlaşma, paylaşma, adalet, tutumluluk, vb).	16
25.	Zamanını düzenli kullanır, planlı çalışabilme becerisi geliştirir.	17
26.	Kızgınlık ve öfke gibi duygularını uygun şekilde ifade eder.	19
27.	İzinsiz başkasının eşyasını kullanmayacağını bilir.	20

3. SINIF		
28.	Acil ve kriz durumlarında nasıl davranılacağını bilir	2
29.	Problem çözme sürecini açıklar.	3
30.	Her insanın farklı olduğunu, farklı yetenek ve becerilere sahip olduğunu bilir.	5
31.	Sözsüz iletişimi kullanarak (uygun yüz ifadeleriyle) olumlu ve olumsuz duygularını gösterir.	7
32.	Öğrenme için gerekli beceriler edinir.	8
33.	Günlük yapması gereken işlerin dışındaki boş zamanlarını belirler.	9
34.	Kendinin ve başkalarının hata yapabileceğini kabul eder, bunu hoşgörüyü karşılar.	11
35.	Çevresindekilerle ilişkiyi sürdürmeye yönelik uygun iletişim becerileri kullanır (teşekkür ederim, iyi günler, iyi akşamlar, özür dilerim, rica ederim, geçmiş olsun, tebrik ederim, vb.).	12
36.	Zamanını düzenli kullanır, planlı çalışma becerisi geliştirir.	14
37.	Sözlü ve yazılı talimatlara uyar.	15
38.	Grup içinde duygu ve düşüncelerini paylaşır, grupla işbirliği yapar	16
4. SINIF		
39.	Kendinin ve diğer insanların fiziksel, zihinsel ve duygusal özelliklerini tanır.	1
40.	Başkalarının duygularını yüz ifadelerinden anlar.	2
41.	İnsanların fikirlerine, ilgilerine ve duygularına saygı gösterir	4
42.	a. Karar vermenin önemini açıklar. b. Kendisiyle ilgili kararlar verir.	5
43.	Çevrede bulunan sportif ve kültürel etkinliklerden haberdar olur.	6
44.	Kuralların önleyici ve koruyucu yanlarını fark eder.	8
45.	Farklı durumlarda farklı duygu ve düşünceler yaşayabileceğinin farkında olur.	12
5. SINIF		
46.	Bir grup içinde çeşitli rollerin önemini kabul eder.	1
47.	Kuralların insan hayatındaki önemini kavrar.	5
6-8. SINIFLAR		
48.	Akran gruplarıyla sağlıklı arkadaşlık ilişkileri kurar.	1
49.	İletişim becerilerinin başkalarıyla ilişkilerini nasıl güçlendireceğini açıklar	2
50.	Duygu ve düşüncelerini ifade etme yollarını ilişkilerinde etkili bir biçimde kullanır.	4
51.	Etkili problem çözme yollarını açıklar.	5
52.	İletişimde kişiler arası farklılıklara hoşgörü gösterir.	12
53.	Karar verme sürecinde ortaya çıkabilecek çeşitli alternatifleri belirtir.	14
54.	Verdiği kararın sorumluluğunu üstlenir.	15

Girişimcilik Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Kişiler arasındaki farklılıkları tanır.	1
2.	Birlikte çalışmanın önemini kavrar.	3
3.	Karar verme modelini kullanır.	14
4.	Kararları dikkatlice vermenin önemini kavrar.	15
6-8. SINIFLAR		
5.	Elindeki bilgiyi grafik veya tablo biçiminde gösterir.	1
6.	Başkaları ile iletişim kurma ve geliştirmede sözlü ve sözsüz anlatım becerilerini kullanır.	9
7.	İçinde bulunduğu durumu her yönü ile değerlendirir ve fikirlerini belirtir.	8
8.	Başkaları ile kurduğu iletişimlerin iyi olup olmadığını sorgular.	10
9.	Risk alma	
10.	Yeni fikirlere, bilgi ve becerilere açık olma	
11.	Kendini olası eleştirilere ve başarısızlıklara açık tutma	
12.	Kaybetmeyi göze alarak yenilikleri deneme cesareti gösterme ve bundan zevk alma	

Sağlık Kùltürü Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Olumsuz duygularıyla baş etme becerisi geliştirir.	9
2.	Başkalarının duygularına duyarlı olur.	10
3.	Bireysel farklılıklara saygı duyar.	11
6-8. SINIFLAR		
4.	Etkili iletişim kurmanın yollarını belirler.	11
5.	Bir ilişkiyi sürdüren ve zedeleyen tutum ve davranışlara örnek verir.	18
6.	Anlamli ilişkiler kurma ve sürdürmenin önemini fark eder.	19

**İnsan Hakları Ve Vatandaşlık Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu**

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Dinleme ve fikirlerini savunma gibi zihinsel becerileri gerçekleştirir.	10
2.	Oyun oynarken kurallara uymanın insan haklarına uygun bir davranış olduğunu bilir.	11
3.	Grup çalışmalarında sorumluluk üstlenir ve bu sorumlulukları yerine getirmek için çaba harcar.	15
4.	İşbirliği yapmayı sever ve işbirliği için olanaklar sağlar.	20
5.	Her insanın saygıyı hak ettiği bilincini taşır.	22
6.	Ön yargı , ayrımcılık ve çatışmanın olumsuzluklarını bilir.	23
7.	Kendisinin ve başkalarının hata yapabileceğini ve bunun normal olduğunu kabul eder.	24
8.	Çatışmaları şiddete baş vurmada çözme becerisi gösterir.	25
9.	Farklılıkları insanlığın kültürel zenginliği olarak görür.	26
10.	Uzlaşmanın etik bir değer olduğunu bilir.	27
11.	Arkadaşlarının fiziksel ve kişisel özelliklerine saygı duyar.	28
12.	İnsanların inançlarına saygı duyar.	29
13.	Dayanışmanın önemini kavrar.	34
6-8. SINIFLAR		
14.	Engelli arkadaşlarına karşı ayrımcı bir tavır sergilememeye özen gösterir.	9

**Kariyer Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu**

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Kendisi hakkında olumlu bir tutum sergiler.	1
2.	İnsanların tek ve kendine özgü olduğunu fark eder.	2
3.	Fiziksel duygusal ve zihinsel özelliklerini belirler.	3
4.	Bir bireyin sahip olabileceği değişik rolleri (arkadaş, öğrenci, ailenin bir üyesi vb) belirtir.	4
5.	Zaman içinde gelişen becerileri fark eder.	5
6.	Kendinde ve başkalarında değişim ve gelişimi fark eder.	6
6-8. SINIFLAR		
7.	Her bireyin kendine özgü ve benzersiz olduğunu belirtir.	2
8.	Kendi değerlerini örneklerle ifade eder.	3
9.	Kendinde ve başkalarında olan değişimi ve gelişimi açıklar.	4
10.	İstediklerini elde etme ile emek arasındaki ilişkiyi açıklar.	15
11.	Günlük yaşam ile ilgili planlamalar yapar.	18

**Özel Eğitim Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu**

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Kişilerin yetenek, beceri ve güçlerinin değişik olabileceğinin farkına varır.	1
2.	Farklılıklara karşı anlayış ve hoşgörü gösterir.	2
3.	Kendi farklılığını kabullenir.	3
4.	İletişim sırasında göz kontağı kurar.	5
5.	Kendini ifade edebilme becerisi geliştirir.	6
6.	Kendi duygularının farkında olur.	7
7.	Başkalarının duygularının farkında olur.	8
8.	Kızgınlık, öfke vb. davranışları kontrol edebilme becerisi geliştirir.	9
9.	Başkalarıyla olumlu ilişkiler kurar.	10
10.	Yazılı ve sözlü yönergeler uyar.	12
11.	İşbirliğine yönelik tutum geliştirir.	15
12.	İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerisi geliştirir.	16
6-8. SINIFLAR		
13.	Olumsuz tutum ve davranışlarla başa çıkabilme becerisi geliştirir.	1

**Spor Kültürü Ve Olimpik Eğitim Alanı İle Satranç Dersi Öğretim Programı
Eşleşen Kazanım Tablosu**

SIRA NO	KAZANIMLAR	Alan Kazanım Numarası
1-5 SINIFLAR		
1.	Oyun, yarışma ve müsabaka kavramlarının anlamını belirtir.	6
2.	Spor türlerini bilir.	7
3.	Spora başlamadan önce yapılması gerekenleri belirtir.	11
4.	Spor türlerine göre kuralların neler olduğunu bilir.	18
5.	Sporda kurallara uymamanın sonuçlarını tartışır.	19
6.	Spor aracılığıyla zamanı doğru kullanır.	20
7.	İnsanların geçmişten günümüze oynadığı oyunlar ve yaptığı sporları araştırır.	22
6-8. SINIFLAR		
8.	Spor etkinliklerinin kültür farkı gözetmeksizin yapıldığını belirtir.	2
9.	Uluslar arası spor karşılaşmalarının ülkeleri birbirine yaklaştırmadaki katkısını nedenleriyle açıklar.	3
10.	Sporun ülkeler arası barış ve kaynaşmayı sağlamadaki rolüne örnekler verir.	4

8. BECERİLER

Satranç programının amacı sadece satrancı öğretmek değildir. Satranç öğretim programı, satrancı kullanarak öğrencilerin çeşitli becerileri kazanmalarına ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerine yardımcı olacak şekilde hazırlanmıştır. Bununla birlikte satranç öğretim programı diğer derslerle, ara disiplinlerle ve becerilerle bağlantılar kurarak öğrenci eğitimini bütüncül olarak geliştirmeyi amaç edinmiştir.

Satranç dersinde yer alan beceriler iki başlık altında toplanabilir. Bunlardan birincisi zihinsel beceriler, ikincisi ise öğrencilerin duyuşsal açıdan gelişimlerine katkı getirecek olan duyuşsal özelliklerdir. Ayrıca bazı becerilerin satranç dersinin özelliği gereği doğrudan doğruya geliştirileceği düşünülerek uygun basamaklarda kazanım olarak ifade edilmiştir.

Satranç programında geliştirilecek becerilerle kazanımlar arasında bağ kurulmuştur. Ancak aşağıda verilen ve satranç kazanımlarıyla bağ kurulabilecek becerilerin hepsi ile programda yer alan kazanımlar arasında bağlantılar gösterilmemiştir. Bu becerilerin yer alması satranç dersi öğretim programını uygulayacak öğretmenlere seçme şansı tanımak amacıyla örnek olarak verilmiştir. Öğretmen yeri ve zamanı geldiğinde programın esnek yapısından yararlanarak diğer becerilerle de bağ kurabilir.

a. Eleştirel Düşünme

- Bilmediklerini ve bildiklerini ayırt etme.
- Bildiklerinin doğruluğunu belirleme
- Sunulan bilginin doğruluğunu ve bütünlüğünü belirleme
- Sunulan bilgideki mantıksızlıkları ve yanlış akıl yürütmeleri tanımlama
- Gerçekler ve kanaatler (olgular ve fikirler) arasındaki farkı fark etme
- Bir eylemin veya davranışın değerini ya da uygunluğunu değerlendirmek için mantıklı ölçütleri teşhis etme
- Fikirler ve görüşler arkasındaki mantığı ifade etme
- Yargıya bağlı sonuçlara ulaşma

b. Yaratıcı Düşünme

- Orijinallik ve özgünlük / yeni fikirler oluşturma
- İmgeleme, hayal etme
- Sıra dışı bağlantılar kurma
- Sezgi, duygu ve tutkulara açık olma
- Risk alma, cesaret ve meydan okuma

c. Problem Çözme

- Problemi fark etme
- Problemi aydınlatmak için uygun sorular oluşturma
- Problemi tanımlama ve açıklama
- Probleme özgü bilgi kaynaklarını tanıma, çözüm yollarını belirleme
- Her çözüm yolunun muhtemel sonuçlarını düşünme, çözüm yollarını deneme
- Problemin çözümünde, yardıma gereksinim olup olmadığını belirleme
- Çözüm yolları ile ilgili veri toplama, verileri analiz etme
- En uygun yolu seçme
- Uygun çözüm yolunu uygulama

d. Karar Verme

- Hangi konuda karar vereceğini belirleme
- Alternatif üretme
- Verilebilecek kararların sonuçlarını düşünme
- Değerleri betimleme
- En uygun kararı verme
- Kararı uygulama
- Verdiği kararın ve sonuçlarının sorumluluğunu üstlenme

e. Türkçe'yi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma

- Türkçe'yi doğru kullanma
- Anlaşılabilir bir biçimde konuşma ve yazma
- Doğru anlayıp anlamadığını kontrol etme
- Okunaklı bir şekilde yazma
- Etkili bir şekilde dinleme becerisi gösterme
- Türkçe'yi duruma uygun olarak kullanma

f. Araştırma

- Soru
- Gözlem
- Tahmin
- Veri toplama
- Verileri kaydetme
- Verileri düzenleme
- Verileri açıklama

- Araştırma sonuçlarını sunma

g. İletişim

- Dinleme
- Duygularını ve düşüncelerini yazılı, sözlü veya beden diliyle ifade etme
- Geri bildirim alma-verme
- İletişim araçlarını kullanma
- Davranışsal incelikler sergileme
- Tartışma
- Bağlantı kurma
- Açık fikirli olma
- İkna etme
- Ortak bir amaç çevresinde toplanma

h. Bilgi Teknolojilerini Kullanma

- Yönergeyi kullanarak bilgisayarı işletme
- Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
- Biçimlendirdiği bilgiyi sunma
- Metin, grafik, renk, ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama
- Bilgiyi bulma
- Kullanılabilir biçimde bilgiyi planlama
- Kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma
- Toplumdaki bilgi kaynaklarını kullanma
- Toplumdaki bireylerle görüşmeler yapma

ı. Öz Yönetim

Etik Davranma

- Toplumsal kurallara uyma
- Günlük davranışlarında etik bir kişilik ortaya koyma / Tercihlerinde etik değerleri ön plana çıkarma
- Zor durumlarda (bile) etik davranışlar sergileme
- Başkalarının kişisel haklarına saygı gösterme
- Etik olmayan davranışlarla mücadele etme
- Yaş, cinsiyet, ırk gibi yanlı davranışlara neden olan eğilimleri fark etme ve bu tür yanlılıklar içermeyen davranışlar sergileme

- Farklı sosyal, kültürel ve dinî gruplara ait kişilerle etkileşimde bulunma ve bu kişileri yargılamadan kabul etme
- Bedensel veya zihinsel engelli bireylerle etkileşimde bulunma ve bu kişileri yargılamadan kabul etme

Eğlenme

- Eğlenmenin çalışmak kadar doğal bir ihtiyaç olduğunu kabul etme
- Çalışmak ve eğlenmek için gereken zamanı ayırma
- Eğlenmek için uygun kişi, zaman ve yerleri belirleme
- Müze, tarihî yer ve doğa gezilerinin, pikniklerin, hobilerin (kitap okuma, müzik dinleme, resim yapma, el sanatları, sinema, tiyatro) eğlenmeye aracılık ettiğini / eğlenme yolları olduğunu fark etme

Öğrenmeyi Öğrenme

- Öğrenme sürecini anlama ve nasıl öğrenmeyi tercih ettiğine yönelik bir model oluşturma
- Kişisel tercihlerini, güçlü yanlarını ve bunları sürekli geliştirmenin öneminin farkına varma
- Sorular sorma
- Öğrenme araçlarını uygun bir şekilde kullanma
- Öğrenme stratejileri seti oluşturma (soru sorma, okuma stratejileri, bilgiye ulaşma ve geliştirme yolları, hafıza geliştirme teknikleri, zor durumlarda kaldığında ne yapacağını bilme)
- Olumlu bir öğrenme ortamı yaratma

Amaç Belirleme

- Yapabildiklerini ve yapamadıklarını tanıma
- Gerçekten ulaşmak istediği şeyleri hayal etme
- Yaşantısıyla uyumlu amaçlar seçme
- Amaçlarını yazılı hâle getirme
- Her bir amaca nasıl ulaşabileceğini planlama
- Amaca ulaşmakta karşılaşılabilecek zorlukları belirleme
- Amaca ulaşmak için kimlere başvurabileceğini bilme
- Amacın gerçekleşmesi için yeterli süreyi belirleme
- Amaca ulaşıldığında nasıl ödüllendirileceğini belirleme

Kendini Tanıma ve Kişisel Gelişimini İzleme

- Duygularını tanıma
- Diğer bireylerle benzerlik ve farklılıklarını bilme
- Diğer bireylerden güçlü ve zayıf yanlarını bilme
- Kendi değerlerini tanıma
- Duygusal değişimini fark etme ve izleme

Duygu Yönetimi

- Duygularını tanıma
- Başkalarının duygularını tanıma (görerek, duyarak ve sorarak)
- Temel duyguları (korku, öfke, mutluluk, engellenme, vb.) ifade eden sözcükleri uygun bir biçimde kullanma
- Duygularının, vücudunu nasıl etkilediğini fark etme
- Kendi duygularının başkaları üzerindeki etkilerini fark etme
- Arkadaşlarının davranışlarının kendi duygularını nasıl etkilediğini fark etme
- Öfkesini denetleyebilme yollarını bilme ve gerektiğinde kullanma

Kariyer Planlama

- Kendi üstünlüklerini ve zayıflıklarını tanıma
- Kendi özelliklerinin hangi mesleğe uygun olduğunu fark etme
- Formel eğitimle ve genel yaşam deneyimleriyle kazanılan becerileri tanıma ve betimleme
- Zaman içinde itibar gören mesleklerin nasıl değiştiğini fark etme
- Günümüzde önemli ve gerekli meslekleri tanıma
- Gelecekteki koşullara göre yeni mesleklere ihtiyaç olabileceğini fark etme ve bunların neler olabileceğini tahmin etme

Sorumluluk

- Yaşamın farklı boyutlarındaki sorumluluklarının farkına varma. Kendi sorumluluklarının da farkında olarak sorumluluk üstlenmenin kişisel gelişimi açısından önemini açıklama
- Zamanında ve düzenli olarak derslere girme gibi uygun çalışma standartlarını uygulama
- Ödevlerini tamamlayarak kendi çalışmalarının sorumluluğunu üstlenme
- Verilen görevleri yetenekleri ölçüsünde elinden geldiğince en iyi şekilde yapma
- Üretken bir biçimde çalışma ve görevlerini aksatmadan yerine getirme
- Davranışlarının sonuçlarını üstlenme
- Başkalarının haklarını çiğnmeden kendi ihtiyaçlarını karşılama

- Toplumsal sorumlulukların yerine getirilmesinde bilgilenme, planlama, örgütlenme ve harekete geçme sürecinin önemini kavrama
- Daha iyi bir dünya için kendi yaş grubundakilerin de sorumlulukları olduğunu fark etme

Zaman ve Mekânı Doğru Algılama

- Grafik yorumlama
- Zaman ifadelerini doğru kullanma
- Görsel materyalleri okuma
- Verilen alanlara ait kroki, şekil çizme
- Basit planlar yapma
- Takvim, saat bilgisi edinme
- Geçmiş, şimdi ve gelecek zamanı ayırt etme
- Zaman planı yapma
- Ana yön ifadelerini doğru kullanma

Katılım, Paylaşım, İş Birliği ve Takım Çalışması

- Başkalarıyla iş birliği yaparak çalışma ve plan yapma
- Grupla problem ve çatışma çözme becerilerini uygulama
- Üyelerin güçlü ve zayıf yanlarını tanıma ve takım oluşturmak için güçlü yanları kullanma
- Konuşmalarıyla ve davranışlarıyla başkalarına saygı gösterme
- Geri bildirim verme
- Geri bildirim alma ve kabul etme
- Amaçlara ulaşmak ve başarılar elde etmek için birbirlerine destek olma ve ödüllendirme
- Gerektiğinde yardıma koşma ve yardım isteme

Liderlik

- Vizyon ve amaç belirleme, bunları tasarlama
- Grubu bir fikre ya da duyguya inandırma
- Grup üyeleri arasındaki anlaşmazlıkları çözme ve müzakerecilik
- Üyeleri ortak amaç doğrultusunda güdüleme ve yol gösterme
- Grup hakkında olumlu bir imaj yaratma ve başka grupların desteğini sağlamak için sağlam bir temel oluşturma
- Eleştirilere karşı grubu savunma
- Başka gruplarla koalisyon oluşturma ve diğer gruplardan destek sağlama
- Akranlarıyla veya kendisinden küçüklerle çalışırken etkili gözetim/yönetim becerilerini kullanma

- Bir görevin tamamlanması için sorumluluk alma
- Belli amaçlara ulaşmak için insanları ve görevleri örgütleme
- Dürüstlük ve yeterliği nedeniyle lidere güven ve inanç sağlama

Farklılıklara Saygı

- Aynı, benzer ve farklı sözcüklerini anlama ve ayırt etme
- Tüm insanların benzer ve farklı özellikleri olabileceğini fark etme
- Farklılıkların yaşamı zenginleştirdiğini kavrama
- Farklılığın göreceli bir kavram olduğunu fark etme
- Engelli insanların farklı gereksinimlerine karşı duyarlı olma

Bilimin Temel Kavramlarını Tanıma

Değişim

- Çevresindeki her varlığın sürekli bir değişim içinde olduğunu ve bunun doğal olduğunu fark etme (Bireyin fiziksel özellikleri, giysileri, duyguları, izin verilen ve verilmeyen davranışlar vb. değişiyor.)
- Zamanın değiştiğini fark etme ve zamana bağlı diğer değişimleri kavrama
- Mekândaki değişimi kavrama

Etkileşim

- Her varlığın, çoğunlukla da nedensel bir değişime yol açacak şekilde sürekli olarak birbirini etkilediğini fark etme
- İnsan, hayvan ve bitkilerin birbirlerini etkilediğini; bitkilerle hayvanların birbirlerini etkilediğini; insan, hayvan ve bitkilerin de fiziksel çevreyi etkilediğini fark etme

Karşılıklı Bağımlılık

- Yaşayan her varlığın, canlı ya da cansız diğer bütün varlıklarla ve çevre ile etkileşim içerisinde olduğunu kavrama

9. ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Eğitim ve öğretim etkinliklerinin en önemli öğelerinden birisi değerlendirmedir. Değerlendirme eğitim sisteminin belirlenen hedeflere ulaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Değerlendirmenin temel amacı ise sistemin doğru işleyip işlemediğini ortaya koymak ve buna dayanarak sistemdeki eksikliklerin tamamlanmasını ve yanlışlıkların düzeltilmesini kısaca sistemin onarılmasını sağlamaktır.

Değerlendirmenin farklı türleri vardır. Bunlar, amaca, yapıldığı zamana ve kullanılan ölçüte göre sınıflandırılabilir (Atılğan, H., Kan, A. ve Doğan, N, 2006). Bu amaçla, öğretim sürecinin başında girdiler, süreçte öğretim ve öğrenme, sonuçta çıktılar değerlendirilebilir. Satranç dersinde ölçme ve değerlendirme, farklı amaçlarla, farklı zamanlarda ve farklı ölçme araçları kullanılarak yapılabilir. Öğretmenler dersin girişinde, iflenifl sürecinde ve dersin sonunda çeşitli ölçme araçlarını kullanabilir ve öğrencilerin kullanmasını sağlayabilir. Aşağıda kısaca öğretimin başlangıcı, işlemleri ve bitişinde yapılacak değerlendirmeler hakkında bilgi verilmektedir:

DEĞERLENDİRME

<i>Giriş / Başlangıç</i>	<i>Süreç (İşlemler) /</i> (Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri)	<i>Çıkış/ Bitiş</i>
Eğitim sistemine girecek kişileri tanımaya ve yerleştirmeye yönelik değerlendirme yapılır.	Herhangi bir öğretim faaliyetine katılan bireyleri yetiştirme ve öğretimi biçimlendirme amacıyla değerlendirme yapılır. İzleme değerlendirme (bütün kazanımların değerlendirildiği konu ya da ünite değerlendirilmesi)	Durum muhasebesine dönük değerlendirme, (Düzy belirlemeye dönük değerlendirme, Değer biçmeye dönük değerlendirme)
Bireylerin hazırbulunuşluk düzeyleri belirlenerek, öğretim faaliyetleri planlanır.	Öğretimi değerlendirme (öğretmenin kendisini değerlendirmesi) Öğrenmeyi değerlendirme (öğrencinin öğrenme eksikliklerinin ya da yanlışlıklarının belirlenmesi)	Başarı değerlendirmesi Son test Final sınavı

Öğretim sürecinin başında öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi öğretim, açısından yararlı olacaktır. İlk defa satranç dersi alacak ve konuyla ilgili hiçbir bilgisi olmayan öğrenciler başlangıç düzeyinin birinci basamağından başlayacaklardır. Satrançla ilgisi bilgisi olan öğrencilerin ise ne düzeyde olduğu ve hangi basamaktan başlayacaklarına karar vermek için düzey belirlemesi (hazırbulunuşluk) yapılır. Bunun içinde hazırbulunuşluk testleri, gözlem formları, vb. araçlar kullanılabilir. Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla, örnek olarak hazırbulunuşluk testi örneği verilmiştir. Bu araç kullanılarak öğretim sürecine girecek öğrencileri

yerleştirmeye ve tanımaya yönelik bir değerlendirme yapılabilir. Hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek amacıyla kullanılan araçlardan elde edilen bilgiler ile öğrencilerin uygun basamaktan başlamaları ve öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi sağlanır.

Öğretim sürecinde değerlendirme iki amaçla yapılır. Öğretimin değerlendirilmesi ve öğrenme eksikliklerinin belirlenmesi. Bu türde bir değerlendirme için izleme amaçlı testler kullanılır. Ayrıca süreç içerisinde öğrenmenin ne ölçüde gerçekleştiğini belirlemek amacıyla kontrol listeleri, akran değerlendirme formu, öz değerlendirme formu, gözlem formları vb. kullanılabilir. Öğrenme süreci içinde, öğrencileri daha iyi gözlemek, değerlendirmek açısından “süreç değerlendirmesi” önem taşımaktadır. Süreç içerisinde yapılan ölçme ve değerlendirme çalışmalarıyla öğretim sürecine ilişkin geri bildirimler alınır ve varsa öğrenme eksiklikleri tamamlanır. Ayrıca bu uygulamalar, öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine ve ne öğrendiklerinin farkına varmalarına da yardımcı olmaktadır.

Süreç içerisindeki değerlendirmeye öğretmenin ve öğrencilerin birlikte katılması, herhangi bir durum hakkında bütüncül bir bakış açısını ve çoklu değerlendirmeyi de beraberinde getirir. Çoklu değerlendirme yoluyla sağlanan bütüncül bakış ise öğrencinin, öğrenmenin hangi boyutunda eksiklikleri ya da yanlışlıkları olduğunu belirlemek ve bunları gidermek açısından yararlı, güvenilir ve doğru bilgiler sunacak (Kutlu ve Ahioğlu, 2005) ve öğretme - öğrenme sürecinin daha etkin geçmesine katkı sağlayacaktır.

Amaca ve zamana göre yapılan değerlendirmelerden bir diğeri de **çıkıtların (başarının)** değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme de öğrencilerin öğretim süreci sonundaki başarılarının belirlenmesi amacıyla yapılır. Öğretim sürecinin sonunda yapılan bu değerlendirmeler için genellikle başarı testleri kullanılmaktadır. Bir öğretim basamağının sonunda başarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir değerlendirme, aynı zamanda üst basamak için öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla da kullanılabilir. Nitekim Satranç dersinde başlangıç düzeyinin ikinci basamağının sonunda bu amaçla yapılan bir değerlendirme üçüncü basamak içinde giriş amacıyla, yani öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla kullanılabilir.

Satranç dersinde, sadece öğrencilerin belirlenen hedefe ulaşıp ulaşmadığının yanı sıra öğrenmenin ne düzeyde gerçekleştiğinin belirlenmesi de önemlidir. Ölçme ve değerlendirme yoluyla elde edilen bilgiler sadece öğrenenin kazanımlarını yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda öğretimin verimliliği hakkında da bilgi verir. Böylece öğretimin aksayan ve eksik yönlerini tespit etme olanağı elde edilir. Eğitimin aksayan ve eksik yönlerinin belirlenmesi ise, geleceğe dönük hedeflerin belirlenmesi, öğretimin geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılabilmesi ve önlemlerin alınabilmesi açısından önemlidir (Tekin, 1991).

Satranç Dersinde Kullanılabilecek Ölçme Yöntemleri ve Araçları

Satranç dersi, ilköğretim okulları haftalık ders çizelgesinde 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda haftada bir saat okutulacak seçmeli dersler arasında yer almıştır. Ders notla değerlendirilmeyecek, sadece karnede öğrenenin bu dersi aldığı belirtilecektir. Burada yapılacak ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğrenenin öğrenme eksikliklerini tamamlamak amacıyla kullanılacaktır.

Aşağıda Satranç dersinde öğretmen, öğrenci tarafından kullanılabilecek bazı ölçme araçları ve yöntemleri hakkında kısaca bilgiler verilmiştir:

Öz değerlendirme: Öğrencilerin kendi çalışmaları hakkında kararlar vermesidir. Öz değerlendirme uygulamaları ile öğrencilere çalışmaları hakkında geri dönütler verilmekte, eleştiri yapma becerisi kazanmalarına yardımcı olunmaktadır.

Satranç dersinde, öğrencilerin kendilerini değerlendirmesi amacıyla, çeşitli öz değerlendirme formları kullanılabilir. Bunlar kontrol listeleri, açık uçlu sorular ve dereceli puanlama anahtarları olabilir. Satranç dersinde öğrenciler öz değerlendirmeleri herhangi bir oyundan, dersten veya ünitenin bitiminden sonra yapabilirler. Örneğin öğrenci, herhangi bir oyunun bitiminden sonra, oyundaki hamlelerini analiz ederek öz değerlendirme yapabilir. Burada önemli olan, oyundaki hamlelerini doğru olarak analiz edebilmesi, güçlü ve zayıf yönlerini görebilmesidir.

Akran değerlendirme: Akran değerlendirmede öğrenciler, akranlarının çalışmaları hakkında çeşitli kararlar verirler. Süreç değerlendirmesinde kullanılan akran değerlendirme öğrencilere eleştirel bakış açısı kazandırmakta ve yapılan herhangi bir çalışmayı ölçütlere göre değerlendirebilme becerisinin kazandırılmasında etkili olmaktadır (Noonan B.& Duncn, R., 2005).

Öğrenen akran değerlendirmesi herhangi bir çalışmanın ardından tek bir öğrenci tarafından yapılabileceği gibi birçok kişi tarafından aynı anda da yapılabilir. Öğrencilerden oyun sonlarında, rakiplerinin hamlelerini analiz etmeleri, yada sınıf içerisinde oynamış bir oyunun sınıfın tümü tarafından değerlendirilmesi istenebilir. Bu durumda da oyundaki hamlelerin notasyona yazılmış olması gerekmektedir.

Gözlem: Gözlem, tüm bilim dallarında eskiden beri en yaygın olarak kullanılan bir bilgi toplama tekniğidir. Matematik, fen bilimleri, güzel sanatlar gibi alanlarda performansın değerlendirilmesinde kullanılabilmekte, belli amaçlara ulaşmada gerekli becerilerin değerlendirilmesi için veriler sağlayabilmektedir (MEB- EARGED, 2003). Bailey, herhangi bir araştırmacının, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışı ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istemesi halinde

gözlem yöntemini kullanabileceğini ifade etmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2003). Satranç dersinde öğretmenler öğrenciler hakkında ayrıntılı, kapsamlı ve sürece dayalı, doğru ve çabuk bilgiler sağlamak ve öğrencilerin sınıf içi katılımlarını, kazanımları ne derece kazandıklarını belirlemek istiyorlarsa doğrudan gözlem yöntemini kullanabilirler.

Satranç dersinde öğretmenin gözlem yöntemini, daha önceden geliştirilen veya kendisinin geliştireceği gözlem formlarını, kontrol listelerini ve dereceli puanlama anahtarlarını kullanabilir. Bu

amaçla örnek olarak bir gözlem formu, kontrol listesi, dereceli puanlama anahtarları verilmiştir.

Gözlem formları; öğrencilerin ders içerisindeki durumları, satranç oynarken gösterdikleri performansları, çalışma yapraklarına verdikleri tepkileri vb. durumlar dikkate alınarak doldurulabilir.

Kontrol listeleri gözlenecek performansın varlığını evet, var, x... gibi bir işaret veya kelime ile gösterilmesine olanak veren bir araçtır. (Turgut, 1997). Kontrol listeleri, bir kişinin aynı performansı için birçok defa kullanılabilmesi gibi birçok kişi içinde de ayrı kullanılabilir.

Kontrol listeleri, herhangi bir konu ya da beceriye ilişkin performansı oluşturan elementlerin ne kadarının öğrenciler tarafından gösterildiğinin belirlenmesi için uygun bir tekniktir. Performans düzeyleri ya da ölçütlerin ne derece karşılandığı hakkında bilgi vermezler (Akt. Atılgan ve diğerleri, 2006).

Kontrol listeleri satranç dersinde, öğrencilerin performanslarını ölçmek amacıyla sınıf içi ve sınıf dışında her zaman kullanılabilir. Kontrol listelerinin kullanılması kolay olduğu için, öğrencilerin kendilerini ve akranlarını değerlendirmeleri amacıyla da uygulanabilir.

Gözlenecek nitelikte belli bir performans var ise iki kategoride puanlama gerektiren kontrol listelerinin kullanılması uygun olmaz. Bunun yerine **dereceli puanlama anahtarlarının** kullanılması daha uygundur (Berberoğlu, 2006). Dereceli puanlama anahtarları, öğrenenin herhangi bir performansını veya ürünü değerlendirmek amacıyla kullanılan bir puanlama anahtarıdır. (Mertler, 2001). Dereceli puanlama anahtarlarında, gözlenen performansın belirlenen her bir düzeyi için tanımlamalar yapılır veya puanlar verilir.

Dereceli puanlama anahtarlarının, öğrencilerde gözlemlenecek performansa veya ürüne göre iki farklı türü, analitik ve bütüncül puanlama anahtarları kullanılabilir.

Satranç dersinde değerlendirme çalışmaları özetlendiğinde öğretmenler;

1. Eğitim ve öğretim sürecinin başlangıcında, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemelidir. Bunun için düzey belirleme testlerini, gözlem formlarını, kontrol listelerini kullanabilirler.
2. Satranç hakkında hiçbir bilgisi olmayan ve ders almamış öğrencileri başlangıç düzeyi birinci basamaktan başlatır. Diğer öğrencileri ise uygulamış olduğu ölçme araçları sonucu öğrencileri ilgili düzey ve basamaklara yerleştirir.
3. Öğretim sürecinin değerlendirilmesinde; gözlem formları, kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarları gibi çeşitli ölçme araçları öğretmen, öğrenciler tarafından kullanılabilir. Ayrıca öğrencilerin yaptıkları çalışmalar, görüşme, soru- cevap, sunum gibi yollarla değerlendirilebilir.
4. Öğretimin bütün aşamalarında, öğrencilerin eleştirel düşünme, karar verme gibi temel becerileri kazanabilmeleri için özdeğerlendirme ve akran değerlendirmelerin yapılması sağlanmalıdır.
5. Öğretim sürecinin sonunda öğrencilerin bulundukları basamaktaki kazanımların ne derece gerçekleştiğini, yani ürünlerini değerlendirmek için kazanımlarla ilgili hazırlanmış veya hazırlanacak testleri kullanabilir. Kullanmış oldukları bu testler ayrıca bir üst basamak içinde düzey belirleme amacıyla kullanılabilir.
6. **Öğrencilerin satranç dersindeki başarıları notla değerlendirilmeyeceği için**, eğitim öğretim girişinde, sürecinde ve çıkışta yapıla bütün değerlendirmeler; öğrencileri daha iyi tanımaya, öğrenme eksikliklerini belirlemeye ve satranç dersinden daha etkin yararlanmaya dönük yapılmalıdır. Bu nedenle satranç dersinde kullanılan hiçbir ölçme aracının sonuçları notla değerlendirmeyecektir.

Satranç Dersinde Kullanılabilecek Örnek Ölçme Araçları

1. Dereceli Puanlama Anahtarı Örneği

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Öğrencinin Adı: _____ Tarih:/...../.....				
Soyadı: _____ Bulunduğu Düzey:				
ÖLÇÜTLER	PUAN ARALIĞI			
	4	3	2	1
SATRAŇ KURALLARINI OYUNDA GÖSTERME	Satranç kurallarının tümünü uygulayarak oyunu başarılı bir şekilde tamamlar.	Satranç kurallarının çoğunu uygulayarak oyunu başarılı bir şekilde tamamlar.	Satranç kurallarının bazılarını uygulayarak oyunu başarılı bir şekilde tamamlar.	Satranç oyununu tamamlayabilir ama çoğu kuralı bilmez, uygulamada zorlanır.
SATRAŇ STRATEJİLERİNİ KULLANMA	Kendi önemli taşlarını vermeden, rakibinin önemli taşlarını yer. Rakip oyuncunun şahını mat etmek için çeşitli stratejileri kullanır.	Kendi önemli taşlarını vermeden, rakibinin önemli taşlarını bazılarını yer. Bazı zamanlarda mat edebilir.	Rakibinin birkaç taşını alır fakat kendi taşlarının çoğunun kaybeder. Bazı durumlarda mat edebilir.	Rakibinin çok az sayıda taşını alır fakat kendi taşlarının çoğunu kaybeder. Genellikle kendi şahı mat olur.
NOTASYON KULLANMA	Oyunda, oynanan hamlelerin tamamını notasyon kurallarına uygun olarak kayıt eder.	Oyunda, oynanan hamlelerin tamamını notasyon kurallarına uygun olarak kayıt eder. Bazı stratejileri not alır.	Oyunda, oynanan hamlelerin bazılarını notasyon kurallarına uygun olarak kayıt eder. Oyunlarda kullanılan stratejileri not almaz.	Oyunda, oynanan hamleleri notasyon kurallarına uygun olarak kayıt edemez.
SATRAŇ HAREKETLERİNİ VE STRATEJİLERİNİ AÇIKLAMA	Oyunda kullanılan stratejileri net bir şekilde açıklar ve kullanılabilecek diğer stratejileri tartışır.	Oyunda oynanan bazı stratejileri açıklar ve kullanılabilecek bazı stratejileri tartışır.	Oyunda oynanan çok az stratejiyi açıklayabilir. Kullanılabilecek başka yöntemleri tartışamaz.	Oyunda oynanan stratejileri açıklayamaz.

2. Başlangıç Düzeyi Birinci Basamak Satranç Tanıyalım Ünitesine Ait Öğretmen Gözlem Formu Örneği

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU							
Öğrenciler	KAZANIMLAR						
	1. Bir örnek konuda şah çekme konumunu farkeder.	2. Şah çekme konumunu satranç tahtasında gösterir.	3. Tehdit altında kalmış bir şahın hareketlerini gösterir.	4. Tehdit altında kalan bir şahın nele yapabileceğini açıklar.	5. Taşların hareketini satranç tahtası üzerinde gösterir.	6. Her bir taşın nasıl taş aldığını gösterir.	7. Taşların gücü ile hareket kabiliyeti arasında ilişki kurar.

3. Gözlem Formu Örneği

Puanlama: Öğrenciler bildikleri her bir taş için 2 bilemedikleri taş için 1 puan alırlar.

1	2	2	1	2	2	1	2
1	2	2	1	1	2	1	1

Gözlem Formu (Öğrenciler için)

Bilinen her bir taş için

gülen yüz; tam olarak bilinmeyen taş için

gülmeyen yüz ifadelerini taşın bulunduğu yere çizmeleri ve içlerini boyamaları istenebilir.

Çalışma Yaprağı

NOTASYONDA KULLANILAN İŞARETLER TABLOSU

Adı ve soyadı :

Sınıfı :

İşaret	Anlamı	Açıklama
X	TAŞ ALMA	

Not: Öğrencilerin çalışma yaprakları incelenir. Elde edilen gözlem sonuçları gözlem formlarına, kontrol listelerine kayıt edilir.

Boş Diyagramlar

Satranç dersinde çalışma yapraklarında olduğu gibi öğrencilere boş diyagramlar verilerek istenenleri yapma durumlarına göre gözlemler gözlem formlarına kayıt edilir. Çalışma yaprakları, diyagramlar gözlem amacıyla kullanılabilir.

8								
7								
6								
5								
4								
3								
2								
1								
	a	b	c	d	e	f	g	h

Adı ve soyadı:
Sınıfı :

8								
7								
6								
5								
4								
3								
2								
1								
	a	b	c	d	e	f	g	h

Adı ve soyadı:
Sınıfı :

İTALYAN AÇILIŞI Değerlendirme Kartı

8								
7								
6								
5								
4								
3								
2								
1								
	a	b	c	d	e	f	g	h

Adı ve Soyadı:
Sınıfı:

Satranç Dersi Düzey Belirleme Testi rneği

(2. 3. ve 4. sınıflar)

AÇIKLAMA

Bu test, satranç dersini alacak öğrencilerin düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu testteki maddeler ilgili basamağa ait kazanımlardan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Test içerisindeki 1–10 soruları başlangıç düzeyi birinci basamak; 11–20 soruları başlangıç düzeyi ikinci basamak ve 21–25 soruları ise başlangıç düzeyi üçüncü basamak ile ilgilidir.

Bu test için önerilen süre 40 dakikadır. Her düzeydeki soruların % 70'ini doğru cevaplayan ğrenci bir st basamakta satranç öğrenmeye devam eder.

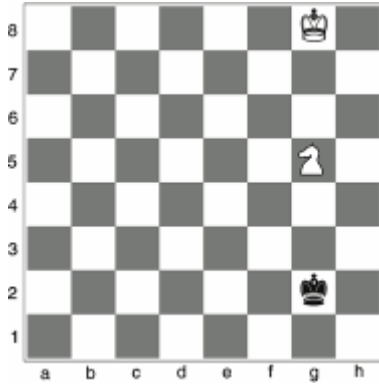
Bu test sadece bir örnek niteliğinde olup öğretmenler sınıflarındaki ğrenci sayıları uygunsa doğrudan doğruya kazanımları esas alarak satranç tahtası üzerinde göstermelerini isteyebilir.

SORULAR

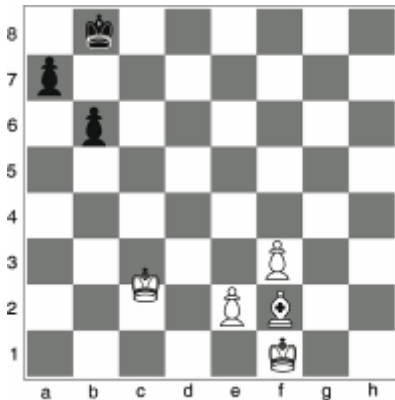
1. Aşağıdaki taşların adları ile şekillerini eşleştiriniz.

Taşın Şekli	Taşın Adı
	Şah
	Fil
	Vezir
	Kale
	At
	Piyon

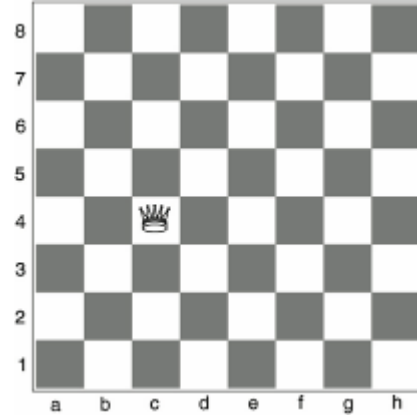
2. Atın bulunduğu yerden gidebileceği yerleri (X) işareti ile diyagram üzerinde gösteriniz.

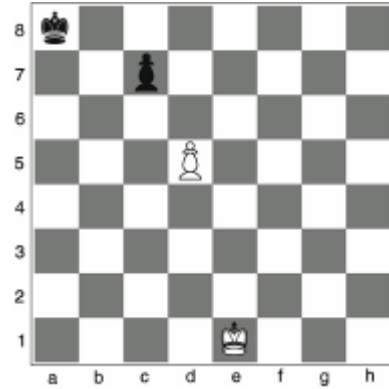
3. Beyazın şah çekme hamlesini çizerek gösteriniz.

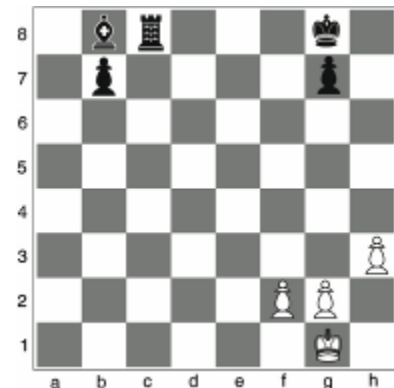
4. Vezirin hamlelerini diyagram üzerinde çizerek gösteriniz.

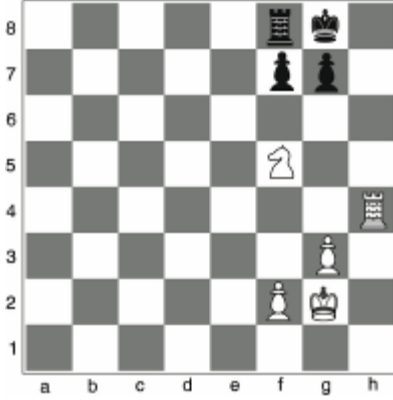
5. Siyah, piyonunu iki kare ilerletirse beyaz geçerken alma kuralına göre bu piyonu nasıl alır?

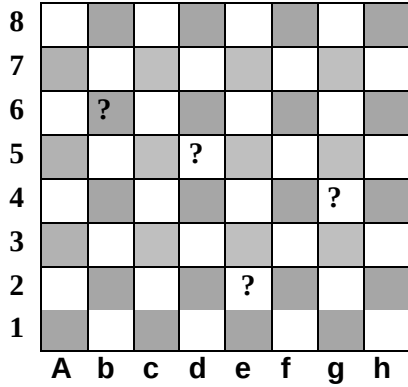
6. Siyah oyuncunun mat hamlesini çizerek gösteriniz.

7. Beyaz oyuncunun mat hamlesini çizerek gösteriniz?

8. Aşağıdaki diyagramda işaretli karelerin adlarını, kareleri içerisine yazınız.

9. Taşların güçlerini altındaki kutucuklara yazınız.

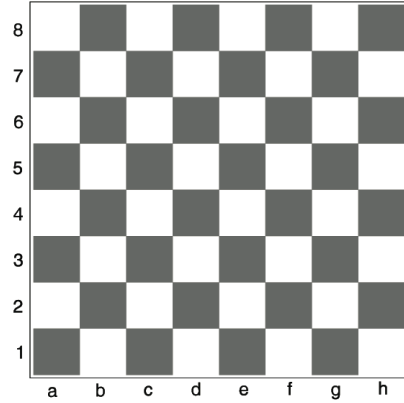

10. Beyaz taşlarla oynayacak olan bir oyuncunun, taşlarını doğru yerleştirmiş olması için Şahı, Veziri ve Kaleleri hangi karelere yerleştirmelidir? Karelerin adlarını aşağıdaki boşluğa yazınız.

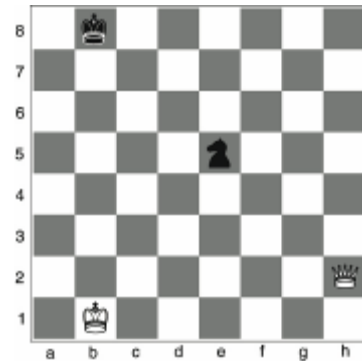
Şah : _____ Vezir: _____

Birinci Kale: _____ İkinci Kale: _____

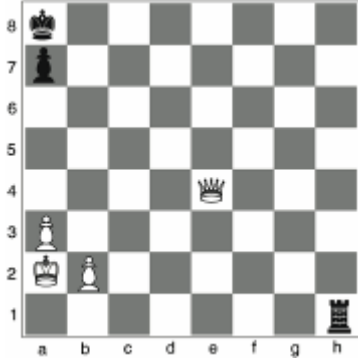
10. Aşağıda boş olarak verilmiş diyagramda merkez karelerin yerlerini (x) ile işaretleyiniz.

12. Aşağıda verilen diyagramda hangi taş şiş hamlesi yapabilir? İşaretleyiniz.

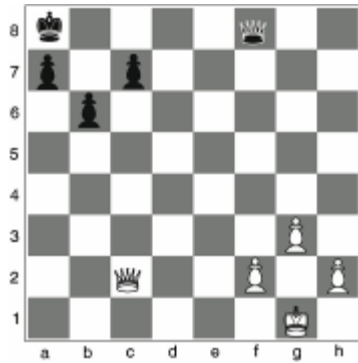

13. Aşağıdaki diyagramda taşlardan hangisi çatal hamlesi yapabilir? İşaretleyiniz.

14. Aşağıda yazılı olan hamleyi diyagram üzerinde gösteriniz.

1.Ve4+

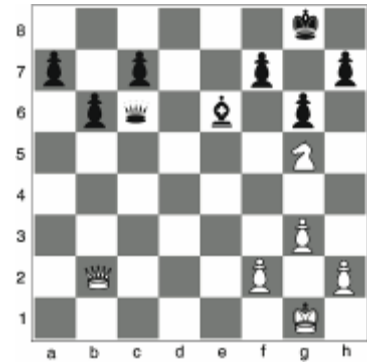

15. Aşağıda verilen diyagramların hangisinde çifte şah çekme konumu vardır? İşaretleyiniz.

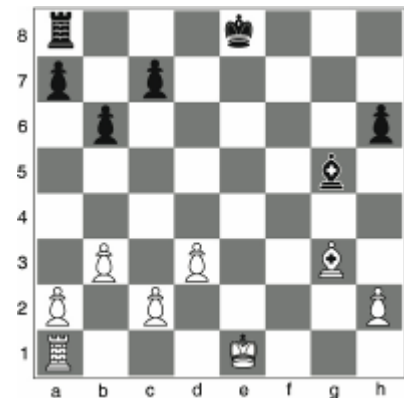
a)

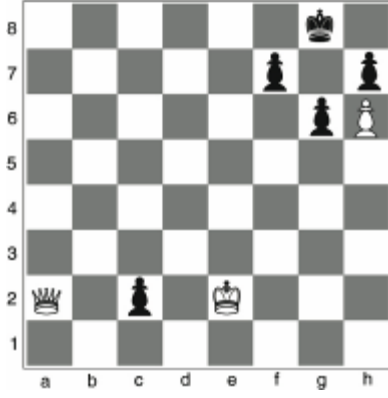
b)

16. Aşağıda örnek olara verilen diyagramda hangi oyuncu Uzun Rok yapabilir? Yazınız.

17. Aşağıdaki diyagramda siyah piyon hangi taşa terfi etmelidir? Yazarak açıklayınız.

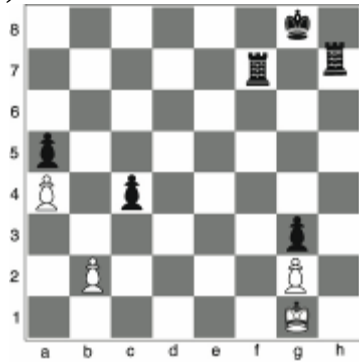

Açıklama:

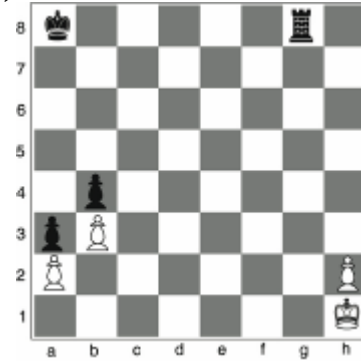
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

18. Aşağıdaki diyagramlardan hangisinde pat konumu söz konusudur? İşaretleyiniz.

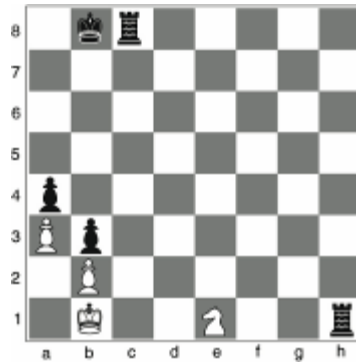
a)

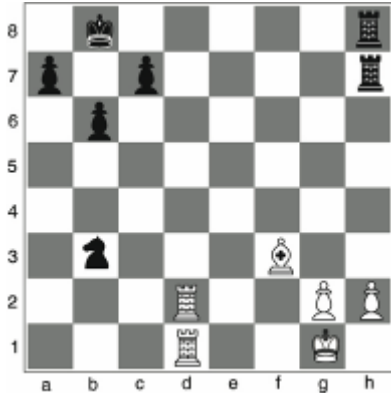
b)

c)

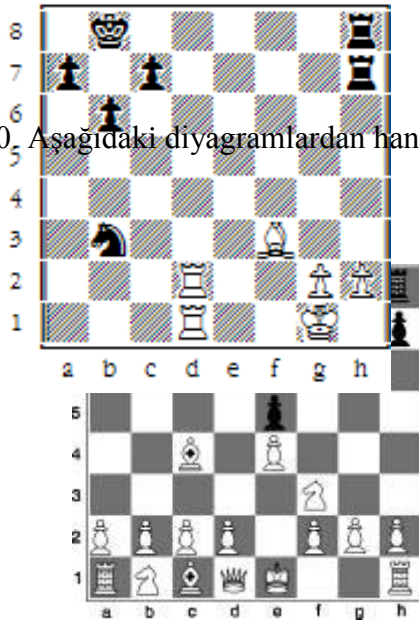
19. Beyaz oyuncunun iki hamlede mat yapabilmesi için hangi hamleleri oynaması gerekir?
Yazınız.

Açıklama:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

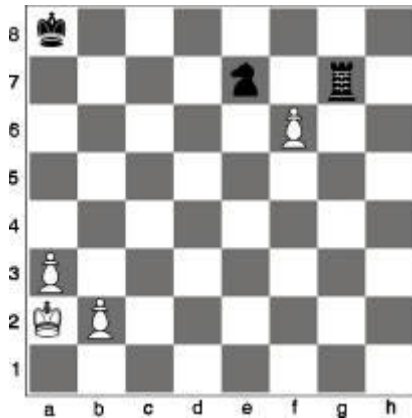
20. Aşağıdaki diyagramlardan hangisi İspanyol açılışını gösterir?

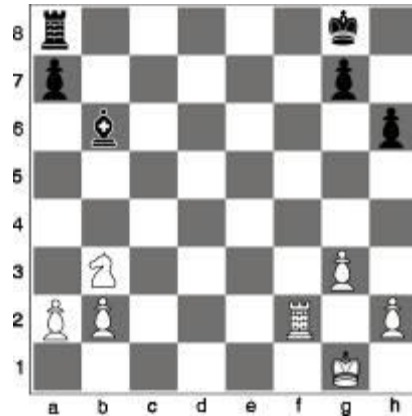
b)

21. Siyahın eşit, iyi ve kötü taş değişimlerini diyagram üzerinde gösteriniz.

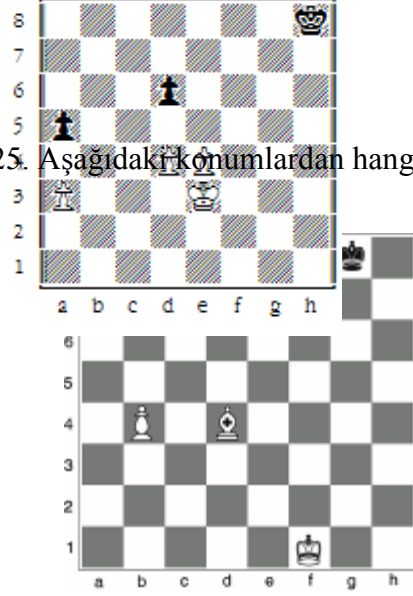
22. Siyah oyuncu, açmazdan taş kazanmak amacıyla hangi hamleyi yapmalıdır?

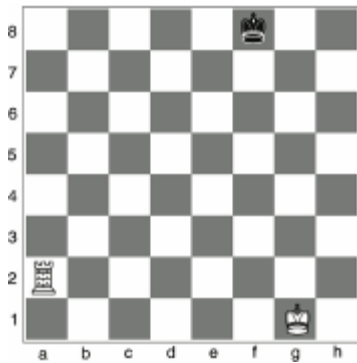
23. Beyaz, geçer piyon yapmak için nasıl oynamalıdır?

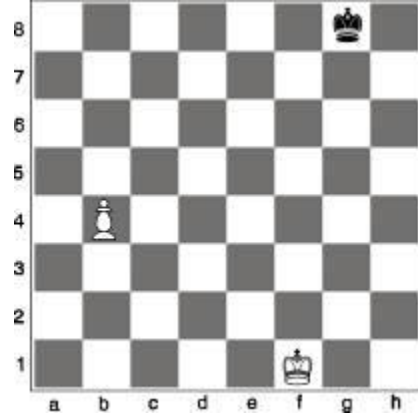
25. Aşağıdaki konumlardan hangisinde mat yapmak **olanaksızdır**?

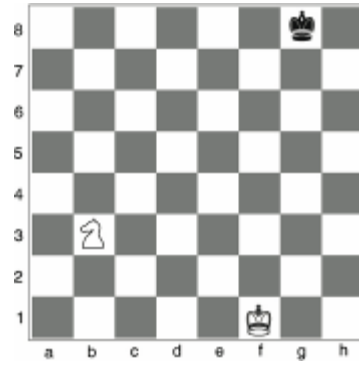
c)

24. Hamle beyazda, kare kuralına göre piyon terfi edebilir mi? Açıklayınız.

b)

MANTIKSAL-MATEMATİKSEL ZEKA

1. Diyagram çözme
2. Problem çözme
3. Grafik, tablo, şema vb. oluşturma
4. Düşünme becerileri
5. Formülerleştirme
6. Neden-sonuç ilişkisi kurma
7. Karar verme
8. Değerlendirmeler yapma
9. Soru sorma
10. Sorgulama